

II RIIGIKOGU

6. istungjärk. **Protokoll nr. 146 (22).** 1924 a.

II Riigikogu koosolek 23. oktoobril 1924 a.
kell 10 hom.

Kokku on tulnud 82 Riigikogu liiget.

Walitsuse loosis: haridusminister **H. B. Rahamägi**, töö-hoolekandeminister **Chr. Kaarna**, põllutöominister **A. Kerem**, rahaminister **O. Strandman**, teedeminister **K. Kark**, kohtuminister **R. Gabriel**.

P ä e w a k o r d :

1. O. Köster'i küsimine Wabariigi Walitsusele piiritustööstuse asjus.

2. P. Baranin'i küsimine haridusministrile perekonna-abiraha mitterwäljamaksmise kohta Mustwee Wene algkooli õpetajaile.

3. O. Gustawson'i küsimine põllutöoministrile Kirepi mõisas maadleidnud wäärnähtuste selgitamise kohta.

4. O. Gustawson'i küsimine haridusministrile lisatoetusraha määramise kohta Pärnu maakonnale õpetajate palkade maksmiseks.

5. O. Gustawson'i, K. Saawo ja E. Peterson'i arupärimise-ettepanek põllutöoministrile Hiidu-Kõrgesaare Lauka-Isabelia asunduse karjamaa küsimuse kohta.

6. Kaitserõugete panemise seaduse muutmise seadus — redaktsiooni komisjoni ettepanek.

7. Maanteede ja sisemiste weeteede walitsuse likwideerimise-seadus — redaktsiooni komisjoni ettepanek.

8. Sisewete uurimisbüroo asutamise seadus — redaktsiooni komisjoni ettepanek.

9. Walga linna administratiiv-piirkonna laiendamise seadus — omawalitsuse komisjoni ettepanek.

10. Tolli-põhitariifide osalise muutmise seadus — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

11. Seaduseelnõu jahu sisseweetolli muutmise kohta — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

12. Wõimumärkide ja Wabaduse Risti kaitseseadus — üldkomisjoni ettepanek.

13. Riigiteenistusseadus — üldkomisjoni ettepanek.

Koosolekut juhatab abiesimees **L. Raudkepp**.

Sekretääri kohal sekretäär **T. Kalbus**.

Koosolek algab kell 10.30 min.

1. Päewakorra Juhataja **L. Raudtäiendamine. kepp:** Awan Riigikogu koosoleku. Ettepanek on tehtud päewakorra esimeseks punktiks wõtta komisjonide täiendawad walimised, ettepanek on tehtud rkl. Liigand'i poolt. (Hääletatakse.) Nähtawana mausega on ettepanek wastu wõetud, seega päewakord kindlaks määratud.

Enne päewakorra jurde asumist on sõna sekretääril teadaande korras.

2. Teadaandmine Sekretäär **T. küsimiste kohta, Kalbus:** Rkl. Gustawson'i küsimisele 22. oktoobrist s. a. ei ole Riigikogu juhatus käiku andnud kodukorra § 95 põhjal.

3. Teadaandmine Edasi on teatada, et komisjonidesse Riigikogu juhatus antud ja Wabariigi Walitsusele liikuma waranduse tagasiantud seaduse muutmise seaduseelnõu — duste kohta. Wabariigi Walitsusele tagasi.

Riigiteenijate ühekordse toetuse seadus — on antud rahaasjanduse komisjoni.

Ristikheineseemne kohta wäljaweetolli maksmapanemise seadus — rahaasjanduse komisjoni.

Riigi 1924 a. eelarwe muutmise seadus — rahaasjanduse komisjoni.

Riigi metsatööstuse põhimäärus — maakomisjoni.

Riigiasutuste töö koondamise seaduse täiendamise seadus — üldkomisjoni.

4. Komisjonide Juhataja L. Raud-
täendawad wa- **kepp:** Rkl. Liigand'i
limised. poolt on ettepanek teh-

itud walida Eesti waba-
riigi Tartu ülikooli seaduse komisjoni
rkl. Tõnisson'i asemele rkl. Kornel.
(Hääletatakse.) Nähtawa ena-
musega on rkl. Kornel walitud.

5. O. Köster'i kü- **O. Köster (as.):**
simine Wabariigi (loeb):
Walitsusele piiri-
tustööstuse asjus. 1) Kas on põllutöö-

ministeeriumil seisukoh-
tustööstuse asjus. tustööstuse asjus. tustööstuse asjus. tustööstuse asjus. tustööstuse asjus.

2) Missugusele seisukohale on asu-
tud piirituswabrikute tulewase normaal-
wõrgukawa kohta?

3) Mis mõeldakse teha selleks, et pii-
ritustööstuse hooaja alguses teatawaks
saaks wabrikutele läbipõletatawa piiri-
tuse kwantum iga üksiku wabriku kohta
ja piirituskraadi hind?

6. P. Baranin'i kü- **P. Baranin**
simine haridusmi- (wn.) (loeb):
nistrile perekonna-
abiraha mittewäl-
jamaksmise kohta
Mustwee Wene alg-
kooli õpetajaile ja
haridusministri
wastamine küsi-
mise peale.

1) Kas on 20. märtsil s. a. Mustwee
Wene algkooli õpe-
tajad haridusminis-
teeriumi poole kaeb-
tusega pööranud, et
Tartu maakonna-
walitsus ei ole neile
välja maksnud pe-
rekonna-abiraha, mis nad seaduse põhjal
peaksid saama?

2) Kas on Tartu maakonnawalitsus
siseministeeriumi kaudu riigi eelarwe
korras selleks otstarbeks toetust saanud
15.046.750 marka?

3) Kas on haridusministeerium p. I.
nimetatud kaebtuse peale wastust andnud,
ja kui ei ole, siis missugustel põhjustel,
ja mis kawateb haridusministeerium teha
selle kaebtuse rahuldamiseks ja pere-
konna-abiraha korralikuks väljamaksmi-
seks praegu ja tulewikus?

Haridusminister **H. B. Raha-**
mägi: Austatud Riigikogu liikmed! Rkl.
härra Baranin'i esimese küsimise peale:
kas on 20. märtsil s. a. Mustwee Wene
algkooli õpetajad haridusministeeriumi
poole kaebtusega pööranud, et Tartu
maakonnawalitsus ei ole neile välja

maksnud perekonna-abiraha, mis nad
seaduse põhjal peaksid saama — oleks mul
järgmist wastata: Mustwee Wene alg-
kooli õpetajad ei ole haridusministeer-
iumi poole kaebtusega pööranud, küll
on aga nende poolt mingisugune sawaw-
lenie sisse antud. Haridusministeerium
astus kohe pärast seda, kui sawawlenie
sisse tuli, samme selleks, et selgitada,
miks Mustwee Wene algkooli õpetajad
perekonna-toetusraha ei olnud kätte saa-
nud. Haridusministeerium tahtis selgu-
sele jõuda, kas Mustwee on teatud admi-
nistratiivne üksus wõi allub tema Tartu
maakonnawalitsusele. Pärast seda, kui
kindlaks tehti, et Mustwee allub Tartu
maakonnawalitsusele, teatati Tartu maa-
konnawalitsusele, et temal tuleks need
perekonna-toetusrahad välja maksta.

Teise küsimise peale: kas on Tartu
maakonnawalitsus siseministeeriumi kaudu
riigi eelarwe korras selleks otstarbeks
toetust saanud 15.046.750 marka — wõik-
sin ma järgmist wastata: niisuguseid
summasid, nagu siin nimetatud, ei wõeta
eelarwesse, küll on aga wõetud Tartu
maakonnawalitsusele eelarwesse toetus-
rubriigi all 14.587.808 marka. See raha
on määratud selleks, et seda wõib tar-
witada ka kooliõpetajate perekondadele
toetusraha väljamaksmiseks. Peale
selle — see puudutaks kolmat küsimust
— sai haridusministeerium weel ühe kirja,
see oli 18. okt., tähendab minewal nädal-
al, milles teatakse, et Mustwee kooli-
õpetajad ei ole weel ikka perekonna-
toetusraha kätte saanud. Selle peale
saadeti haridusministeeriumi poolt Tartu
maakonnawalitsusele teade, et see kiires
korras Mustwee kooliõpetajatele pere-
konna-toetusrahade väljamaksmisele
asuks. Muidugi saab haridusministeer-
ium wastawaid samme astuma, et Tartu
maakonnawalitsus kiires korras wasta-
wad summad välja maksab.

7. O. Gustawson'i **O. Gustaw-**
küsimine põllu- **son (is.) (loeb):**
töoministrile Ki-
repi mõisas maad-
leidnud wäärnä-
tuste selgitamise
kohta.

Palun põllutöö-
ministrilt Riigikogu
lähemal arupärimis-
koosolekul wastust
järgmistele küsi-
mistele:
1. Kas on põllutööminister Kirepi
mõisa inwentaari ärawedamise ja selle
mõisa majapidamise ettetulnud teiste

wäärnähtuste kohta käiwa arupärimise peale wastamise puhul läinud aastal antud lubadust täites algatanud tähendatud wäärnähtuste selgitamise koha peal

2. Milliseid tagajärgi on see selgitamine siamaani andnud?

8. O. Gustawson'i küsimine haridusministrile lisatetusraha määramise kohta Pärnu maakonnale õpetajate palkade maksimiseks ja haridusministri wastamine küsimise peale.

O. Gustawson (is.) (loeb):

Palun haridusministrilt Riigikogu lähemal arupärimiskoosolekul wastust, kas mõeldakse wastu tulla Pärnu maakonna kooliwalitsuse palwele ning määrata Pärnu maakonnale 1924 a. õpetajate palkade puudujäägi katteks 1.200.000 Emk. lisatetusraha?

Haridusminister **H. B. Rahamägi**: Härra Gustawson'i küsimise peale oleks mul järgmist wastata. Nagu Riigikogu liigetele teada on, maksab riik maakondadele õpetajate palkadeks 50%. Kuna aga ühel kui teisel maakonnal raske on ülejäänud 50% oma kanda wõtta, iseäranis weel nüüd, kus koolireform teostamisel ja kus terwe rida uusi jõude tuleb ametisse panna ja maakonnawalitsuste wäljaminekud paljude uute ettewõtete puhul kaunis suured on, siis annab riik siseministeeriumi kaudu toetust omawalitsustele selle 50% tasumiseks. Pärnu maakonnawalitsus on saanud toetust 1924 aastal 10.684.000 marka, see tähendab, et riik wõtab oma kanda weel peale selle 50%, mis ta otsekohe kooliõpetajatele wälja maksab, Pärnu maakonna kuludest igal kuul 890.333 marka. Kuna Pärnu maakonnal tuleb maksta oma osana, see on 50%-dina kuus 932.146 marka. Siis jääb tegelikult Pärnu maakonna kanda kõigest 41.813 marka. Haridusministeerium on arwamisel, et kuna nende toetussummadega, mida siseministeeriumi kaudu antud, näiteks Lääne- ja Saaremaale, enam-wähem rahule on jäänud, et siis wõiks ka Pärnu maakond seda wäikest osa oma kanda wõtta, see on 41.813 marka, kuna ta ju üks jõukamatest maakondadest on. Lisaeelarwe esitamise puhul saab haridusministeerium Wabariigi Walitsusele sellekohase ettepanekuga esinema, et walitsus wõtaks ka selle 1½ miljonit oma kanda, kuid tä-

hendan weel kord, et haridusministeeriumil ei ole mitte iseäralikku põhjust Pärnu maakonda eriti toetada, wõrreldes teiste maakondadega.

9. O. Gustawson'i, K. Saawo ja E. Peterson'i arupärimise-ettepanek põllutööministrile Hliu-Kõrgessaare Lauka-Isabella asunduse karjamaa küsimuse kohta.

(Arupärimise-ettepaneku tekst:

„8. jaanuaril sel aastal kinnitas planeerimise peakommissjon Lääne maakonna planeerimise komisjoni otsuse, mille põhjal Isabella asunduse asunikud, kes kannata-

wad kibedat karjamaapuudust, määrati lisakarjamaatükid ühest metsamaast warem eraldatud asundustalust. Hiljem piiritseti need karjamaatükid piirikiwidega.

Waatamata sellele keeldub kohalik metskonna metsaülem eraldatud karjamaatükke asunikudele üle andmast, seletades, et wastaw korraldus keskkohast puuduwat ja et asja koha peale weel uurima tuldawat. Asunikude esitajale aga on põllutööministri abi 1924 a. webruaris seletanud, et uurimiskommissjon küll kohale wälja sõidab selgitama küsimust, kas ja kuidas oleks wõimalik warustada karjamaaga kohalikka popsnikka, juba planeeritud karjamaatükid aga jäetawat kindlasti asunikudele. Tegelikult aga on kõik asunikud, kelle jaoks karjamaatükid planeeritud, tänawu suweks pidanud lunastama loomade karjatamispiletid. Samuti ei ole suwe kestes astutud mingisuguseid samme kohalikkude popsnikkude karjamaaküsimuse lahendamiseks.

Ülaltoodu põhjal palume põllutööministrilt seletust:

1) Kas ja millal mõeldakse eraldatud karjamaatükid üle anda asunikudele?

2) Mikspärast ei ole seda siamaani tehtud?

3) Kas, millal ja kuidas mõeldakse karjamaaga warustada kohalikka popse?

Palume wõtta see arupärimine Riigikogu lähema arupärimiskoosoleku päewakorda.

Tallinn, 21. 10. 24.

(Allkirjad)

Oskar Gustawson,
Kr. Saawo,
Ed. Peterson.“)

O. Gustawson (is.): Käesolewa arupärimise põhjendamiseks oleks minul lühidalt öelda järgmist: 1919 aastal wõttis metsade peawalitsus Hiiu-Kõrgesaare wallas riigimetsa alla terve Isabella mõisa endise karjamaa, nõndanimetatud Murrumetsa. Mil põhjusel, teab Jumal taewas ja metsade peawalitsus maa peal. Hangitud maa-ala ei kanna sugugi metsa iseloomu. See on wõrdlemisi kena rohuma, kus kaswab waid üksikuid jändrikka. lehtpuid ja wõsandikku.

1920 aastal anti Isabella mõis planeerituna asunikkuudele wälja, kusjuures kohad loomulikult pidid jääma ilma karjamaata, sest endine mõisa karjamaa oli hangitud riigimetsa alla. Karjamaata jäänud asunikud oli asetatud wäga täbarasse seisukorda. Nad pidid loomad kas laudas hoidma wõi jälle kalli raha eest lunastama karjatamispiletid selle karjamaa peale, mis loomulikult neile pidi kuuluma. Samal ajal aga wõtab kohalik metstkonna metsaülem metsa alla wõõrandatud endisele karjamaale karjatamispiletitega kohalikkude talunikkude ja isegi hoopis wõõra walla loomi. Eestkätt pääsewad sinna nende loomad, kellel omalgi karjamaad rohkesti. Isabella kehwad asunikud aga, kellele karjamaa õiguse pärast kuuluma peaks ja kellel raha ei jätku karjatamispiletite lunastamiseks, waadaku läbi wiie.

1922 aastal hakkasid Isabella asunikud Kõrgesaare wallanõukogu üksmeelsel toetusel, nõudma põllutöoministeriumi Murrumetsa karjamaa riigimetsa alt ületoomist ja asunikkuudele ärajagamist. Palwet korraiti mitu puhku ja jõutigi nõnda kaugele, et 1922 aasta lõpul põllutöominister korralduse tegi tähendatud karjamaa riigimetsast eraldada ja ära tükeldada. Eraldatud karjamaa-ala planeeris maamõõtja Sander 1923 aastal ja tema kawa järgi oleks karjamaaga rahuldatud umbes 10 karjamaata asunikku ja 12 kohalikkude popsnikku, kellel karjamaa puudub wõi täiesti kõlbmata. Peale selle oli planeeritud sellest metsast 2 asundustalu ja 1 metsawahikoht.

Maakonna planeerimise komisjon muutis kohal tehtud kawa, wõttes popsnikkude jaoks planeeritud karjamaatükid riigimetsa alla tagasi ja tükeldas waid ühe asundustalu lisakarjamaa andmiseks asunikkuudele. Wallaesitaja ei saanud maakonna planeerimise komisjoni koosolekust osa wõtta laewaihinduse puudusel Hiiumaa ja mandri wahel tol ajal.

Olgu siin kohal juurde lisatud, et planeerimisel kõik asunikud, kes karjamaad pidid saama, 3—4 päewa maksuta tööd tegid „oma karjamaa wastuwõtmiseks“, nagu maamõõtja seletas.

Maakonna planeerimise komisjoni pooliku ja meelewaldselt kitsendawa otsuse vastu protesteerisid seaduspäraselt Kõrgesaare wallanõukogu, kõik karjamaata asunikud ja kõik ümbruse karjamaata popsnikud, rõhutades rasket seisukorda, mis sarnase mõistmatu otsuse tagajärjel koha peal suurelt osalt edasi kestma peab. Kõik protestid jäeti aga tähele panemata ja planeerimise peakomisjon kinnitas 8. jaanuaril 1924 aastal maakonna komisjoni otsuse, mille järgi küll asunikud neile planeeritud karjamaa tükid pidid saama, popsnikud aga oma suu karjamaast puhtaks pühkima. Otsus teatati wormilikult Kõrgesaare wallawalitsusele 15. jaanuaril 1924 aastal nr. 139 all.

Asunikud lootsid, et neile määratud karjamaa nüüd kätte antakse. Seaduse järgi on ju planeerimise peakomisjoni otsus lõpulik. Pealegi pandi asunikkuudele määratud karjamaatükkidele 1924 a. suwel piirikiwid ümber.

Tõepoolest ei olnud aga asi nii lihtne.

1924 a. kewadel teatas Kõrgesaare metstkonna metsaülem asjaomastele asunikkuudele, et tema ei mõtlegi asunikkuude karjamaad oma wõimu alt ära anda, sest talle ei olla keskasutusest wastawat korraldust selle wäljaandmiseks tehtud. Ka tulewat komisjon koha peale asja uurima. Weebruarikuul 1924 a. käis asjaomaste asunikkuude esitaja põllutöoministeriumis asja selgitamas. Seal seletas temale põllutöoministri abi, et määratud karjamaatükid kindiasti asunikkuudele jääwat, komisjon aga ainult popsnikkude tükkide pärast kohale sõidab. — Kohalik metsaülem aga jäi oma weto juurde kindlaks ega andnud asunikkuudele karjamaad üle. Küll aga wõttis ta selgi suwel, nagu waremaltki, karjatamispiletitega Keina waila maapidajate ja ka kohalikkude talupidajate loomi asunikkuudele määratud karjamaale. Asunikud aga, kes kehwad ja kellel raha ega tahtmist ei jätku „oma“ karjamaale karjatamispiletite lunastamiseks, waadaku läbi wiie, hoidku omad loomad laudas ja imestagu: et küll on aga kena kord meie riigis. Ja tõepoolest: üks metsaametnik lihtsalt wilistab planeerimise peakomisjoni seadusjõusse astu-

nud otsuse peale, toimides põhimõttel: seadus — see olen mina. Arusaadaw, milline meelekibedus sarnase laiutamise tagajärjel walitseb asjaomaste asunikude keskel. Samuti õigustatult on ärewad ning pahased kohalikud pöpsid, keda põllutööministeerium siamaani waid narritanud. Teadmata, millistel kaalumistel kinnitab planeerimise peakommissjon maakonna planeerimisekommissjoni otsuse, mis 12 pops ilma jätab neile esialgu planeeritud karjamaatükkidest. Lubatakse asja selgitamiseks kohale saata komisjon — siamaani ei ole sellest komisjonist kuulda olnud ei kippu ega kõppu. Aega on — maksab täies ulatuses siingi sellel ministeeriumil, kes enam kui kiire on tegutsema teinekord, kui on mängus mõne „eriotstarbe“ mehe huwid.

Ma olen weendunud: Hiisaar ei hukuks selle tagajärjel tõesti mitte ei kuivast ega põuast, kui endine Isabella mõisa karjamaa, mille metsade peawalitsus meelewallaliselt riigimetsa alla hankinud, täiena wõetakse ja karjamaana kasutada antakse kohalikkudele popsidele ning asunikkudele. Et metsade peawalitsus siin ilma wõitlusest alla ei wõnu, on selge: Isabellas on ju kiire korras sellesse enam kui kahtlase metsajäändriku warma walmis munetud wastane metsawahi kohtki. Sest mis wõidetud asumaaala see muudu on, kui seal puudub tema kuningliku kõrguse — kohaliku metsaülema täiswoliline esitaja. Kas see kuningamäng aga tasub küünlakulu, on sootuks teine küsimus, mida metsade peawalitsus waewalt kunagi kaaluda on katanud. On selge, et tasuwuse mõttes see erilise metsawahiga warustatud metsajäändrik enese mitmekordselt ära sööb, karjamaana kohalikkudele popsidele ja asunikkudele kasutada antuna aga palju paremini ennast tasuks.

Meie oleme esitanud oma arupärimise, et tuua selgust kahte küsimusse. Esimene on: mis põhjusel on siamaani wiivitatud seaduslikus korras asunikkudele määratud karjamaatükkide tegeliku edasiandmisega. Ja teine: — kas, kuidas ja millal mõeldakse karjamaaga warustamise mõttes wastu tulla kohalikkudele popsidele.

Ma panen ette see arupärimine wastu wõtta.

Juhataja **L. Raudkepp**: Panen arupärimise-ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Arupärimise-ettepa-

neku toetawad 33 Riigikogu liiget, seega on arupärimine wastu wõetud.

10. Kaitserõugete panemise seaduse muutmise seadus — redaktsioon. Redaktsiooni komisjoni aruandja **K. Astkanabette** ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega parandused 1 ja 2.

Redaktsiooni komisjon paneb Riigikogule ette wastu wõtta „Kaitserõugete panemise seaduse muutmise seaduse“ redaktsiooni Riigikogus kolmandal lugemisel wastuwõetud kujul ühes järgmiste muudatustega:

1. § 11 teine rida: linnajagude ehk uulitsate, p. o. linnajagude wõi uulitsate.

2. § 11 tähendus, 3 ja 4 rida: ..., kuid üle wiieteistkümneme kilomeetri ei tohi kaugus ulatada, p. o. sõnade järg: kuid kaugus ei tohi ulatada üle wiieteistkümneme kilomeetri.

11. Maanteede ja sisemiste weeteede walitsuse likwideerimise seadus — redaktsioon. Redaktsiooni komisjoni aruandja **K. Ast** (loeb): Redaktsiooni komisjon paneb Riigikogule ette wastu wõtta „Maanteede ja sisemiste weeteede walitsuse likwideerimise seadus“ Riigikogus kolmandal lugemisel wastuwõetud redaktsioonis.

Juhataja **L. Raudkepp**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on redaktsiooni komisjoni ettepanek wastu wõetud.

12. Sisewete uurimisbüroo asutamise seadus — redaktsioon. Redaktsiooni komisjoni aruandja **K. Astkanabette** ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega parandused 1 ja 2.

Redaktsiooni komisjon paneb Riigikogule ette wastu wõtta „Sisewete uurimisbüroo asutamise seadus“ kolmandal lugemisel wastuwõetud kujul, tehes järgmised muudatused:

1. § 3. Sisewete uurimisbüroo seisab koos, p. o. koosneb.

2. § 4 teine lause: Nimetatud ametnikud wõiwad nende peale pandud ko-

hustustest wabastatud saada, kui wastaw minister leiab, et pealepandud waatlused ametnikkude otsekoheste ülesannete täitmist takistawad p. o.: Nimetatud ametnikka wõidakse nende peale pandud kohustustest wabastada, kui wastaw minister leiab, et pealepandud waatlused takistawad jne.

Juhataja L. Raudkepp: Sõna on aruandjal.

Aruandja K. Ast: Siin on, nagu mulle erawiisil on teatatud, mõnede Riigikogu liigete keskel arusaamatust tekitanud see asjaolu, et esitises on „sisewete uurimisbüroo“ ühte kirjutatud. See on sarnane parandus, mida redaktsiooni komisjon Riigikogule otsustamiseks esitanud ei ole, aga läbi rääkides seaduse aruandjaga ja mõnede teiste Riigikogu liigetega, on redaktsiooni komisjon lõpuks siiski otsusele jõudnud „uurimise büroo“ mitte ühte kirjutada, waid jätta nii, nagu ta enne oli.

13. Walga linna administratiivpiirkonna laiendamise seadus — I lugemisel.

Omawalitsuse komisjoni aruandja **O. Pärilin:** Walga linna administratiivpiirkonna laiendamine on tingitud sellest, et linna külje all asuw Paju walla osa Puraküla, mis on 121 maja suur ning kus elab umbes 1.500 elanikku, on hädatarwilik liita Walga linnaga. Liitumise küsimus kerkis üles juba 1921 a. Siis pidasid selle wallaosa elanikud koosolekuid ja awaldasid soowi, et neid peaks Walga linnaga ühendama. Siiaajani on läbirääkimised weninud nii Walga linnavalitsuse, Walga maakonnanõukogu ja Paju wallawalitsuse nõupidamiste tõttu, läbirääkimised wenisid ka sellepärast, et wahepeal kerkis päewakorrale Eesti-Läti piiriõiedamine, kusjuures osa maid mis ennem Lätile kuulusid, tagasi saadi. Wiimasel ajal on aga kõik omawalitsused omawahel kokku leppinud, nii on siis niihästi Walga linnavalitsus kui ka Walga maakonnanõukogu ja Paju wallawalitsus maa-alade Walga linna alla andmise kohta kokku leppinud ja igalpool läbi wiidud kokkulepe ühel hääl, ainult Paju wallanõukogus on 1 hääl selle wastu olnud. Raskusi tekitas see, et kui Paju wallast maa-ala Walga linna alla üle

läheb, siis Paju wald liig wäikseks jääb. Paju wallas on 1.800 elanikku, kuid sellest asus, nagu ma juba ennem tähendasin, 1.500 elanikku Paju walla osas nõndanimetatud Puraküla piirkonnas. Wiimasel ajal püüti Paju walla elanikka sellega rahuldada, et Paju wald ühendatakse kõrwalolewa Sooru wallaga, kus umbes 400 elanikku asub, ja kui sinna juurde siis 300 Paju walla elanikku arwata, siis oleks see paras omawalitsuse üksus ning sellega oleks siis ka Paju walla mehed rahuldatud. Kohapealt protestisid awaldatud ei ole ja kõik omawalitsuse üksused on enam-wähem ühel hääl kokku leppinud. Wiimase kokkuleppe järele tuleks siis Walga linnale juurde 279,86 tiinu, umbes 11 maaüksust, mis Walga linna administratiivpiirkonda kuuluksid.

Omawalitsuse komisjon, läbi waadates Wabariigi Walitsuse ettepanekut, ei teinud seal sisulisi muudatusi, arwesse wõttes seda, et omawalitsused juba omawahel kokku on leppinud. Teen ettepaneku seaduseelnõu I lugemisel wastu wõtta.

J. Soots (põl.): Lugupeetud rahwasaadikud! Käesolew seadus ei ole mitte erand teistest omasarnastest. On ju meil küllalt teada, et meie linnad omal ajal tarwilikul määral areneda ei saanud, sest et nende piirid liiga kitsaks jäid, ja et selletõttu linnaääred waldade alla jäid, mis sugugi loomulik ei ole. Sellepärast on ka arusaadaw, et linnade administratiivpiirisid laiendada on hakatud. Kuid siin, nagu näha, minnakse ühest äärmusest teise. Enne oli linnadel liiga kitsas, nüüd hakatakse liiga laiali tikkuma. On ju teada, et kui põllumajapidamise üksused satuwad linna alla, siis linn imeb ja kurnab nad välja; linn paneb maksusid peale, mida maakonnad ei pane ja mida põllumajandus kanda ei suuda. Nõnda siis linnade administratiivpiirkondade laiendamise wastu iseenesest ei saa olla, kuid ainult selles ulatuses, kuiwõrd maa-ala ehituskruuntideks tarwis on. Anda aga linnale sedawõrd palju maad, et seda kaemat aega ikkagi põllumajapidamistena kasutada wõidakse, ei ole soowitaw. On ju loomulik, et Walga linna külje all asuw Puraküla saaks Walga linna külge liidetud, niisama wõiks ka uute ehituste tarwis linnale maad juurde anda, kuid seal on selles asjas siiski liiga kaugele mindud. Kui waadata kaarti pealt, siis näeme, et

linna külge tahetakse liita talusid, mis oma maa-aladega linnast väga kaugele lähewad ja mille liitumist linna külge kuidagi õigustada ei saa. Ka linnal enesel on talud, mis linnast kaugel asuwad, ja mille linna administratiiv-piirkonda kuulumist ainult sellega wõib põhjendada, et need linna oma talud on. Kui waadata maad, mida juurde tahetakse liita, ja wõrrelda linna tõsise suurusega, siis on linna ennast ainult käputäis, kuma tema alla kuuluwad uued maad ilmatu suured on. Nagu öeldud, wõiks leppida sellega, et linna enese talud kuuluwad tema administratiiv-piirkonda. Pärnu linn kurnab oma talusid, las siis Walk oma taludega sedasama teha, kuid talusid, mis eraisikute pärisomandus on, ei wõi linnale kurnamiseks anda. Mulle näib, et Walgal maad küllalt oleks, kui liita tema külge Puraküla ja talud sellest ojast saadik. Aga need kaks talu oleks küll täiesti ülearused Walga linna piiridesse ajada. Mis puutub kokkuleppesse, siis on siin kokkuleppijad linna- kui ka maakonnawalitsuse pahempoolsed, kelle käes nendes walitsustes jämeots on ja kes linna huwisid kaitsewad. Niihästi linna- kui ka maakonnawalitsuses on enamus sotsialistide käes ja on ju wana tõde, et need rühmad linna huwisid kaitsewad. (J. Piiskar, is.: Härra kindral, seda Teie peaks enne tõendamata.) Kui loeksite Karl Robert Jakobson'i kirjasid, siis leiaksite seal muuseas järgmist: Sotsiaaldemokraatide partei ei oleks meil mõeldaw, nimelt sellepärast, et meil puuduwad linna „wurled“... See oli omal ajal, kuid nüüd on asi muutunud: on tekkinud rühmad, kes linna huwisid kaitsewad. Mina arwan küll, et linna administratiiv-piirkonda laiendada tuleb ja sellepärast tuleks see seadus I lugemisel wastu wõtta, aga laiendamise ulatuse kohta tuleks II lugemisel tarwilikud parandused teha, et piir ajada oja mööda ja wälja jätta need kaks talu, millest siin jutt oli. Seda ettepanekut wõiks wahepeal ka komisjon kaaluda.

M. Martna (sd.): Austatud Riigikogu liikmed! Ma olen kuulnud, et waewalt kuskil enne omawalitsuse üksuste wahel niihästi on kokku lepitud, nagu siin lugu on olnud ja ka komisjonis, kus asi kõne all oli, wõeti ettepanek Walga linna administratiiv-piirkonna laiendamise kohta ühel häälel wastu. Kui nüüd härra

Soots siin ülesse astus, sain mina otsekohe aru, milles asi seisab. Härra Soots tahab konstateerida, et maakondade ja linnade wahel on parempoolne ja pahempoolne wõitlus käimas, eriti Walga linnawalitsus olewat sotside, mitte Sootside käes, ja sellest nüüd see wastuwõtmata asi. Aga, kui asja peale ligemalt waatame, siis näeme, et Walga sotsid ja Sootsid selles kokku on leppinud. Asi näib kõigeparemas korras olewat. Siiski kõneleb härra Soots selle wastu. (J. Soots, põl.: Soots ei ole kokku leppinud.) Missugusest seisukohast nüüd asja peale waadata — kas on siin tegemist ainult administratiiv-küsimusega, wõi ka teiste, nimelt otstarbekohasuse küsimusega, kas linnal on tarwis oma ehitus-maa-alasid laiendada, wõi mitte. Peame tunnistama, et meie linnade wanad osad väga kitsalt on ehitatud, ja mida wanemad, seda wiletsamad nad on. Näib, et isegi seal, kus maad õige laialt tarwitada pidi olema, inimesed endi majad kitsalt külge-külge wastu on ehitatud, just kui oleks nad päikest ja õhku kartnud. Õnneks on meie inimesed isegi linnades arusaamisele jõudnud, et ennast nõnda päikese ja õhu eest warjata ei wõi. Linnawalitsused ja linnawolikogud mõtlewad ka sellepeale, et tulewikus rohkem ehitusmaad waja on ja juba praegu ei ole see kahjulik, kui linnade maa-alasid laiendatakse. See linnade maa-alade laiendamise liikumine on wanem, kui Eesti wabariik. Seda on ettewaatlikud linnawalitsuse juhtijad mujalgi teinud, näiteks Saksamaal nende linnade bürgermeistrid, kus korteriolude lahendamine ja linna elu teiste külgede parandamise peale rõhku pandi, püüdsid linnade maa-alasid plaanilikult laiendada. Ma wõiksin siin terve rea niisuguseid linnasid nimetada. Kui siis ka meil praegusel ajal, kus meie oma iseseiswuse esimesi sammusid astume, meie linnad seda silmas peawad, siis ei ole siin, austatud härrad, ometi weel mitte midagi sotsialismiga tegemist. See on kõige lihtsam ja kõige loomulik kodanikkude huwi, elanikkude huwi, kodanlised huwid on siin, mis seda wajawad. Ja kui nüüd siia sisse niisugust waenulikkude joont tahetakse tuua, et olewat wõitlemas linnade ja maakondade huwide eestseisjad, siis on see nii imelik nähtus, mida mitte küllalt hukka mõista ei saa. Ma arwan, kui kuskil oleks wõimalik kokku leppida, siis

peaks see ometi siin loomulik olema. Kas tõesti siis põllumeeste huwid selle läbi nõnda puudutatud saavad, kui linnade külge mõned linna omad ja teised talud, ja maatükid wõetakse, millega need omawalitsuse osad ise täitsa nõus on? Mina ei saa tõepoolest aru, kuidas see põhjendatud on, et linnad oma talusid ja talupoegi wälja kurnawad, nagu härra Soots siin tähendas. Ma arwan, et sellest ei wõi juttugi olla, sest see wäljakurnamine ei wõi ometi mitte, nii öelda, nende asutuste teadmata sündida, mis meil selleks ametis on, et omawalitsuste tegewuse üle walwata! Meie oleme omawalitsuste esituste poolt ikka kuulnud, et meil see walweaparaat liig kaugele läheb, et omawalitsuste tegewus kitsasse raami on paigutatud. Ja nüüd korraga kuuleme, — härra Soots nime-ta siit kõnetoolilt awalikult, — et need ja need linnad kurnawad oma talupoegi wälja! No tõepoolest, siin peaks ometi rohkem selles asjas ette kanda olema, kui paljalt öelda, et Pärnu linn kurnab oma talupoegi wälja, ja Walk tahab talupoegi wälja kurnama hakata, keda nüüd soowitakse administratiiw-piiriga Walga linna külge liita. (A. Jürman, põl.: Waadake linnarenditalusid! J. Hünerson, põl.: See on põllumeeste orjastamine!) Neid sõnu ma kuulen küll, aga mul puudub usk nende sõnade sisse, sest kus teie wäljakurnamisest kõnelete, seal pean mina ikka arwama, et seal wäljakurnamist ei ole ja kus teie ütlete, et mitte wäljakurnamist ei ole, seal on ta jälle olemas. Sest teie seisukohalt wälja minnes peab teie mõtteawalduste kohta „ei“ asemele „ja“ wõtma ja „ja“ asemele „ei“, siis on see õige tee leitud. (J. Laidoner, põl.: Minge waadake neid Tallinna linna talusid!)

M. Laarman (põl.): Austatud Riigikogu liikmed! Härra Martna soowis näiteid nende kohtade kohta, kus linna omawalitsused mitte õiglaselt ümber ei käi oma põllupidajatega. Mina soowiksin ühe sarnase näitena tuua härra Martna'le Pärnu linna. Mitte wäga kaua aega tagasi, wist 1919 aastal, ühendati Pärnu linna külge endine Rääma wald. Rääma walla talupojad wõitlewad nüüd juba 3—4 aastat selle ühendamise wastu, ja tahawad linna küljest lahti saada, et Sauga walla külge liituda. Põhjus selleks

on wäga silmanähtaw. (M. Martna, sd.: Ullaste mõis on Laarman'i poolt wälja kurnatud ja riik on pidanud seda kurnamist 2½ miljoniga heaks tegema!) Sellest wõitlusest ei ole midagi wälja tulnud. Kui aga nüüd suured maa-alad maakonna juurest linnade külge tahetakse ühendada, siis sünnib nende maade kasutajatega samasugune lugu, nagu Rääma walla talupoegadega.

Lõpuks paar sõna selle kohta, mis härra Martna minule nii meelituseks ütles, nimelt, et mina olla Ullaste mõisa wälja kurnanud. Mina soowiksin, et härra Martna selles asjas oma armsa parteiseltsimehe, endise Pärnu linna pea härra Timusk'iga läbi räägiks. (M. Martna, sd.: Kas ta oli Teile abiks?) Härra Timusk oli küll wäga huwitatud, et minu, kui maaliitlase majapidamist uurida, ja saatis selleks suure komisjoni wälja. Aga lugege seda akti, mis see komisjon kokku seadis, seal leiate, et ta mitte midagi ei leidnud, et minu külge hakata oleks wõinud. Teie kontroleerige natukene oma andmeid, siis wõite enam oma oletustega tõepõhjal seista.

Mina arwan, et Rääma walla lugu näitab kujukalt, kuidas linn tema all olewaid maapidajaid wälja kurnab. Kui seda poliitikat tahetakse edasi ajada, siis sünnib nende kohtadega, mis linna alla satuwad, seesama lugu, kui Rääma walla. Selles mõttes leian mina, et härra kindral Soots'il poolt ettekantud põhjendused igatahes tähelepanu wäärt on.

K. Ipsberg (põl.): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Linna piirkondade laiendamisel on oma õigused, aga peab teadma, mis otstarbega seda laiendamist ette wõetakse. Kui linnad oma piiride laiendamist ette wõtawad selleks, et maalasid ära kasutada ehituskruntideks, korterikriisi lahendamiseks, siis on see päris õigustatud nõudmine ja tahtmine. Kui aga linnade poolt ette wõetakse piiride laiendamine selleks, et maapidamise üksusi oma piirkonda liita ja neid põllumajanduslikult eksploateerida, nõnda öelda, linna põllumajandust asutada ja edendada, siis on niisugune nähtus ebanormaalne ja ei wasta sugugi linna nõuetele. Linna ülesanne ei ole mitte põllumajanduslikka üksusi luua ja neid pidada, wõi wälja kurnata, nagu siin öeldakse. Mina jätan kõik need poliitilised

motiivid kõrwale ja ütleks ainult paar sõna just neist kahest motiivist välja minnes. Kui niiviisi linnapiire laiendatakse, et ainult mingisuguseid maa-alasid juurde saada, ilma et linnad otstarbekohaselt neid ära tarwitaks, näiteks uulitsaid sisse tõmmates, walgustust sinna wiies, weewärki laiendades ja teisi mõnususid muretsedes, mis linnaelanikudele on tarwis, ja mis maa-alale tarwis on, et ta linna iseloomu omandaks, siis näeme meie, et linnade isud lähewad liiga kaugele. Nad ei jõua oma ülesandeid teostada ja tekib lihtsalt maade kokkuahnitsemine, koguni, ütleme otsekohe, waleks otstarbeks. Hinnatakse linnade laiendamise wõimet ja ehitamise wõimet liig kõrgelt. Ei wõi mitte oletada, et igast meie linnast London välja kaswab, waid siin peab mõõduka kaswamiste wõimalustega rehkendama, mida meie oma statistika andmetest järeldada wõime. Kui linna laiendamise kaitseks niisuguseid wäiteid ette tuuakse, nagu seda härra Martna tegi, nimelt rääkides põllumeeste poole, „kui sealtpoolt öeldakse ja, siis mina ütlen ei ja ümberpöördukt, selle kohta wõib öelda, et seda küsimust nii kerge käega lahendada ei saa. Kui nii kergelt iga küsimust tahate lahendada ja pöörate seda ümber, mis teine ütleb, siis soowin teile õnne, kuid igatahes see lahendamise wiis ei ole õnelik.

J. Soots (põl.): Et minu ettepanek, mjs mina suusõnal tegin, et tarwis on Walga linna administratiiv-piirkonna laiendamist vähemal määral teostada, kui ette pandud, on wälja kutsunud waidlusi, siis teen mina ettepaneku: seadus esimese ja teise lugemise wahel komisjoni tagasi anda kaalumiseks, kas ei ole wõimalik linna rahuldada vähema laiendamisega.

Juhataja L. Raudkepp: Lõpu sõna on aruandjal.

Aruandja O. Pärlin: Komisjonis olid ka waidlused selle üle ja oli kuulda, et paari talu wõrra wõiks maa-ala wähen-dada, kuid et koha pealt protesti ei olnud, siis jäi komisjon walitsuse eelnõu seisukohale. Nii et komisjoni nimel mina selle ettepanekuga ühineda ei saa.

Juhataja L. Raudkepp: On esitatud kaks ettepanekut: 1) aruandja poolt, käesolew seaduseelnõu I lugemisel

wastu wõtta ja 2) härra Soots'i ettepanek, seadus esimese ja teise lugemise wahel komisjoni tagasi anda kaalumiseks, kas ei ole wõimalik linna rahuldada vähema laiendamisega. Hääletamisele tuleb esimene ettepanek. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on käesolew seadus I lugemisel vastu wõetud. Hääletamisele tuleb täiendaw ettepanek härra Soots'i poolt. (Hääletatakse.) Härra Soots'i ettepaneku poolt on 25 häält, vastu 17 häält, seega on härra Soots'i ettepanek vastu wõetud.

14. Tolli-põhitariifide osalise muutmise seadus — I lugemisel. Rahaasjanduse komisjoni aruandja **L. Johanson:** Austatud Riigikogu liikmed! Teatawasti kõrgendas Wabariigi Walitsus 3. juunil ja 5. juulil sisseweo tollitariife. Selle tagajärjel tõusid esimesejärgu toiduainete ja tarbeasjade hinnad. See sundis tollitariife uuesti rewideerimisele wõtma ja just nimelt tähtsamate toiduainete ja tarbeasjade tollide alandamise sihis. Pealegi praegunakswa seaduse järele pannakse tollitariifid maksma Riigikogu poolt. Nüüd on rahaasjanduse komisjon tollide alandamise tööga lõpule jõudnud ja esitab wastawa seaduseelnõu tolli põhitariifide osalise muutmise seaduse wastuwõtmiseks, mis-suguse seaduse juures materjalideks jääwad 4. augustil 1924 a. esitatud tollimaksude muutmise seadus ja 6. septembril 1924 a. Wabariigi Walitsuse poolt esitatud seadus jahu sisseweotoll muutmise kohta.

Oma ülesande täitmisel on rahaasjanduse komisjon ära kuulanud peale walitsuse esitajate arwamise ka sisseweo-äride ja tööstusettewõtete esitajate põhjendusi ja arwamisi.

Üks raskematest ülesannetest oli nisuterade ja nisujahu tollide kindlaksmääramine.

„Riigi Teatajas“ nr. 4/5 — 1924 a. 11. jaan. wäljakuulutatud tolli põhitariifides oli toll ette nähtud:

§ 1 p. 2 nisuterad 1 kg. br. 0,04 kuldf., § 3 p. 1 jahu, seal hulgas ka manna, linnaksed igasugused 1 kg. br. 0,15 kuldf.

3. juunil tõsteti nisuterade tolli 75% ja 5. juulil 275% wõrra, jahudel ja mannaal aga 5. juulil 100% wõrra.

Nii on praegu nisuterade toll 0,15 kuldfr. kg. wõi kursiga 1 kuldfr. = 80 Emk. — 197 m. puuda pealt (4 m. 91 p. naela pealt.) Jahu ja manna toll 0,30 kuldfr. kg. wõi sama kursiga 394 m. puuda kohta. Wabariigi Walitsuse ettepanek oli, jätta nisuterade tolliks 0,15, alandada aga jahutolli 1 santiim = 80 penni wõrra, see on 0,30 pealt 0,29 peale. Rahaasjanduse komisjon küsimust kaaludes, pidas tarwilikuks kindlaks määrata kaks alust: 1) missugust kaitsetolli waja ses suhtes Eesti põllumajandus ja 2) missugune peab olema weskite kaitsetoll. Nagu teada, meie riik oma wiljaga läbi ei tule. Juba praegu, kus hiljuti alles lõikus oli, on meil rukkikriis. Nisu kaswatab meie maapind wõrdlemisi wähe. Nii 1920 a. oli talinisu all 0,8% ja suwinisu all 0,7% üldisest külwipinnast. 1922 a. aga oli talinisu all 0,9% ja suwinisu all 1,2% külwipinnast. 1923 a. oli talinisu all 0,98% ja suwinisu all 1,32%. 1923 a. saadi nisu oma riigis 1.229.000 puuda. Wäljast tuleb paratamata sisse tuua, mitte ainult rukkid, waid ka nisu, keskmiselt 1.000.000 puuda aastas. Nii toodi sisse 1923 a. nisuteradid 1.000.407 puuda — 300.122.130 marga wäärtuses ning nisu jahu 816.841 puuda — 318.568.300 Emk. wäärtuses ja mannat 3.837 puuda — 2.072.420 Emk. wäärtuses. Täna wu on sisse toodud aasta esimesel poolikul nisuteri 4.468.300 klg. ja jahu ning mannat 4.522.300 klg.

Kuigi laialiste tarwitajate hulkade huwides oleks nisu sissewedu tolliwabaks jätta, nagu see on terwes reas teistes riikides, näiteks Daanis, Inglismaal, Hollandis, osalt ka Lätis jne., pidas rahaasjanduse komisjon tarwilikuks nisuterade tolliks wõtta 0,11 kuldfr. kilogr. brutto, mis teeks kursiga 1 kuldfr. = 80 Emk. 144 mk. puuda kohta wõi 3,6 mk. naela kohta. See on põllumajanduse kaitsetolliks küllaldane, nagu seda on põllumeeste esitajad ise ette pannud. Olgu tähendatud, et Lätis maksew tariif on 0,06 ja Eesti-Läti töösturite nõudmine 0,05, Eesti ja Läti põllumeeste nõudmine 0,11, Läti seimi nõudmine 0,06 ja Eesti kaupmeeste — 0,04.

Nisuterade ja jahude tolli wahekorra äramääramisel läksid koosolekule kutsutud weskite ja sissewewoäride esitajate arwamised liig järsult lahku. Eestis on suuremateks weskiteks Roterman ning Puchk ja Pojad.

Roterman'i arwates tuleks weskite kaitsetollide kindlaksmääramisel arwesse wõtta puuda kohta: 1) kapitaali kõrgem protsent wõrreldes wälismaadega Mrk. 42.— 2) Nisuterad sisse ostes 2% kallimaks lähewad, kui wälismaade weskitele, 9,07. 3) Kauba headuse wahe, hinna wahe, wähemalt meie II rohelise ja II musta wahel = 80 mk. jahupuudast 70% wäljatuleku juures nisutera puuda pealt mk. 56.— 4) wäliswaluuta kõikumised wähemalt 3% — mk. 13,61, 5) Kodumaa weskite töö läheb wäljamaa suuremate weskite omaga wõrreldes 25% kallimaks — mk. 9,40, kokku Mrk. 130,08. Missuguse wäljaarwamise juures on nisuterade hinnaks wõetud Mk. 453,87 pd., jahuhind Mrk. 1.015 — 935 pd. ja jahwatamine Mk. 37,60 nisupuudast.

J. Puchk ja Pojad leiawad, et wälja minnes nisuhinnast Mk. 455.— pd. peaks kaitsetoll järgmiselt kujunema:

1) Tööstusesse mahutatud meie kapitaali kaitse, hoonetesse, sisseseadesse, tera ning jahu alla mahutatud kapitaali protsent, mis kõrgem kui kuskil mujal — jahu puuda pealt Mk. 50.—

2) Hinnawahe, mis weskite kahjuks jääb, kliide, loomapüüli ja odawamate jahusortide müügi pealt „ 55.—

3) Suurtööstusega wõistlemiseks jahu pd. pealt „ 10.—

4) Söed, õlid jne., mis märksa kallimad, kui mujal, toll kottide pealt, tolliklaarimised ja kulud, mis mujal puuduwad „ 13.—

Mrk. 128.—

Kuna jälle teisalt, sissewewoäride esitajate poolt, seletati, et neist kuludest osa ka jahu sissewewoäridel on ning 44—53 mk. puuda pealt weskite kaitseks peaks jät-kuma.

Ka ei anna modern weskid mitte ainult 70% jahu, waid 82%, sellest 7% loomatoiduks, nii jääks 75%.

Nii tarwitajate keskühisuse andmete järele wõiks olla jahutööstuse kaitsetolliks mk. 50.— puuda pealt wõi 0,036 kuldfr. klg. ja seda järgmistel põhjustel: wäljamaa ühistegeliste weskite andmed näitawad, et jahwatuse, müügi, amortisatsiooni ja raha protsendi kulu neis weskites tuleb keskmiselt 45—50 mk. puuda peale. Hoolimata sellest, et meie töö-

palgad tuntawalt odawamad, kui kallim waluuta maades, tulewat meie weskitel töötamine 40 mk. puuda pealt kallim.

Ka ei peetud sisseweoäride poolt neid esitajate wäiteid, et nisuterade wedu kallim tulewat, kui jahude wedu, arwesse wõttes, et ühes teradega ka kliisid, tolm ja muid lisandusi weetakse, mitte tööoludele wastawaiks, sest normaalselt on weohind alati wähemalt 30% odawam jahu weohinnast. Sellega tulewat kliide ja teiste lisanduste wedu hinnata, mis wõimaldawat meie weskitele kliisid paremini realiseerida, kui seda wäljamaa wõistlejatel weskitel wõimalik on.

Ilma jahutööstuse kaitseta peaks nisujahu toll olema, tarwitajate keskühisuse arwates, 1½ nisuterade tollist. Lisades siia juurde weel jahutööstuse kaitsetolli ülemmäär 50 m. puuda pealt, peaks siis, kui terade toll 0,11 on, jahu toll 0,1826 olema. Kommisjon, kõiki asjaolusid läbi kaaludes, wõttis jahu tolliks 0,21, — see on: nael 6mk. 88pn., puuda pealt 276mk. — seega weskite kaitse 65 mk. puuda pealt. Lätis, kus nisujahu enam kaswatatakse kui meil, ja kus suured jahuweskid töötawad, on nisupüüli toll 0,36, Eesti ja Läti töösturite ettepanek 0,20, Eesti ja Läti põllumeeste ettepanek 0,22 ja Läti seimi ettepanek 0,20, sellejuures on harilikult nisujahu sissewedu ka Lätis praegu tolliwaba.

§ 22 oli suhkrutoll enne tolli kõrgendust: peenike jne. 0,15, rafinaad jne. 0,18. Kõrgendati: 0,195 ja 0,234 peale. Rahasjanduse komisjoni ettepanek 0,17 kuldfranki 1 kg. netto, mis teeb naela kohta 5,57, puuda kohta 223 Eesti marka. 1923 a. on sisse toodud suhkrut: peenikest 835.537 puuda 501.322.600 marga wäärtuses ja tükisuhkrut 51.923 puuda 32.192.310 marga wäärtuses.

Tänaawu esimesel poolikul on sisse toodud 6.945.900 klgr. peenikest ja 443.100 klgr. tükisuhkrut. Suur suhkrutarwamine on tingitud sellest, et meil piimasaaduste wäljaweo tagajärjel laialised rahwahulgad on sunnitud hommiku ja õhtusöögi juures perekonnas, aga ka üldse laste toitmiseks aseaineid — teed ja kohwi tarwitama.

Üks osa sissetoodud suhkrust läheb ümbertöötatult wälja shokolaadi, kompekide, likööri jne. näol.

§ 57 jalaõude tolli on tõstetud 100% wõrra. Neid on sisse toodud 1923 a. jalaõusid, raskusega kunni 3 n. paar 1.785

puuda, — 44.632.500 m., raskusega üle 3 n. paar 1.671 pd. — 33.420.000, ja siidi ja poolsiidi 768 pd. 18.444.000 m. wäärtuses. Wälja weetud 584 pd. 10.971.500 m. wäärtuses. Praegune toll teeb wälja lihtsaabastel 3 n. paar 864 Emk., 1½ n. paremad saapad 1440 Em. paari pealt.

Eestis on praegu töötamas 2 suuremat saapatööstust: „Union“ ja „Estoking“, kes kumbki walmistab umbes 100.000 paari aastas.

Meie saapatööstuse saadused teeb kaliks see, et pole suudetud erineda — meie wabrikud töötawad, nagu ise nende esitajad seletasid, igal alal: alates juhtnähast maasaabastega ja lõpetades naisterahwaste lakknahast kingadega. Mujal maal on wabrikud alade järele, see teeb töö odawamaks ja wõimaldab ka Eestisse odawama kauba sissewedu.

Üks kohalik wabrik, „Union“ on 2 aasta jooksul 600.000.000 marga eest läbi müünud. Aasta produktsioon 100.000 p., ladus alati 50.000. Wäljaturule Leedusse läheb 20%. Toorest materjaali tuuakse sisse umbes 60 miljoni eest. Wäljamaale müüakse alla oma hinna.

Samuti töötab ka teine wabrik.

Eesti tarwitab aastas umbes 600.000 — 700.000 paari saapaid. Kui sissewedu täiesti ära keelata, siis tõusewad saapahinnad, mis juba isegi kõrged. Ka ei waja saapatööstus Eestis nii kõrgeid kaitsetolle, kui praegu. Nagu esitajad ise tõendasid, lihtsaabaste alal nemad wäljamaa wõistlust ka siis ei karda, kui need saapad päris tolliwabaks jäetakse.

Kõiki neid asjaolusid kaaludes, jõudis komisjon otsusele, et lihtsaabaste tolli tuleb alandada 9 fr. pealt 4,50 fr. peale, mis teeks naela kohta 147,5 m. (J. Tõnisson, rhw.: Kas naela kohta?) Jah, naela kohta 147 marka 50 penni. Jämedast wärwimata ja mustamata looma lõhknahast jalaõud, mida tööinimesed kannawad, tulewad tolliwabaks jätta, uhkussaabastelt, mille tolliks jääks 30 ja 90 fr. kilo, see on 984 ja 2952 m. nael, tulewad aga eraldada jalaõud, mis täielikult wõi osalt walmistatud shewroo wõi shewrettnahast wõi linasest, puuwilla-sest wõi willasest riidest, olgugi ilustusega — tolliga 15,00, mis teeks naela kohta 492 m., wõi saapapaari kohta 600 — 900 marka.

§ 62 wõeti töösturite soovidele wastu tules 0,013 tolli alla ka kaubandus-tööstusministeeriumi eritunnistuste põhjal

sissetoodawad päewalille ja teised seemned ning kopra õliwabrikutele ümbertöötamiseks, mille toll oli senni 0,156.

§ 85 on tähtsam sissewõetud kaup — petrooleum. 1923 a. sisse toodud 645.829 pd. 109.791.020 marga väärtuses. Endine toll oli 0,04, kõrgendatud toll 0,052. Rahaasjanduse komisjoni ettepanek: 0,04 kldfr. 1 kg. n., 1 m. 30 p. nael, 52 m. puud.

Petrooleum on tarwilik elanikkudele mitte ainult igapäewase elus, waid ka tööstuses. Tema tarwitamisel on juba omad piirid. Kõrgendatud toll pole siin millegagi põhjendatud, sest et kodumaal puudub wastaw aine.

§ 135 alandati tööstuses tarwilikkude wärwide tolli 1,48 pealt 1,10 peale.

§ 162 kaotati kõrgendatud tollid ära trükitarbeasjade pealt, silmas pidades seda, et meie trükiolud juba isegi liig raske ning raamat ja ajaleht kallis on.

§ 182 wõidi wähendada ainult hygrooskoobilise ja antiseptilise wati tolli 0,234 pealt 0,18 peale (nael 14,40 penni), kuna Eesti tekstiiltööstus walmistab ainult wärwimata puuwillawatti ja teistest sortidest üldse huwitatud ei ole.

§§ 187 ja 188 on ette nähtud puuwillaste kangaste tolli alandamine nende riidesortide pealt, mida igapäewases elus ja igapäewaseks tarvitamiseks elanikkudel waja on ja mis ettenähtud p.p. 1, 2 ja 3. Siin on sisse weetud 1923 aastal umbes 572 miljoni eest. Sellejuures on sisse weetud eestkätt just neid riidesorte, mida kodumaal ei walmistata, näiteks lauapesu, woodiriideid, wärwilist riiet, mööbliriiet, kleidiriie jne. § 187 ja 188 nimetatud riidesortid on kodumaa tekstiiltööstus, Balti puuwilla ja Sindi wabrikud walmistanud aastas 1 miljardi 200 miljoni marga väärtuses. Sellest weab osa wälja. Siseturg aga tarwitab aastas 1 miljardi 700 miljoni väärtuses neid riidesorte. Tuleb paratamata sisse wedada.

Et praegune toll liig kõrge on, seda näeme kaubahinna ja tolli wahekorra:

Kaubasort	Tollit. §§	Kaubahind	Tollit. %
Madapolam			
Nr. 116	§ 187 p. 1	45,75	58,8%
Madapolam			
Nr. 615	§ 187 p. 2	40,56	76,9%
Voile	§ 187 p. 3	76,39	81—100%
	§ 188 p. 1	49,79	101,6%
Satin	§ 188 p. 2	49,88	68%
Violette	§ 188 p. 3	30,09	160%

Kodumaa tööstus nii kõrget kaitsetolli ei waja. Nagu selgus, on toll odawama kauba pealt tihti kõrgem, kui kallima sordi pealt. Nagu kaubamajade esitajad tõendasid, muuseas tarwitajate ühisuste keskkühisuse esitaja, ei pea kodumaa puuwillatööstused, kes kaitstud kõrgete tollidega, silmas ilmaturu hindu, ei puuwilla ega riide pealt. On hindu kõrgendatud isegi siis, kui puuwilla- ja riidehinnad wälisturul langewad. Harilik hinnakõrgendus sünnib nii, et mõni sort ühe teatud nime all jääb müügilt ära, walmistatakse sama sort uue nimega ja müüakse kõrgendatud hinnaga.

Kui wastu wõetakse rahaasjanduse komisjoni ettepanekud §§ 187 ja 188 kohta, siis jääb puuwillase riide peale küllalt kõrge toll. Näiteks § 187. p. 1 — 98,30 marka nael; p. 2 — 147,50 marka naela peale; § 188 p. 2 — 245 marka 90 penni naela peale; p. 3 — 738,10 marka nael jne.

§ 199 on ettenähtud willased kangad. Ka selle paragrahwi all tuuakse sisse peajasalikult sarnast riiet, mida meie tööstus ei walmista. 1923 a. sisse toodud 18.935 pd. = 152.012.800 m. väärtuses. Wäljawedu 982 pd. = 15.121.030 marga väärtuses. Sisse toodud peajasalikult nais-terahwa kleidiriie, ka see riie, mida tütarlaste koolides wormiriidena tarwitatakse. Meie tekstiiltööstus weel nende riidesortide walmistamises pole kuigi kaugemale jõudnud. Üldse olgu tähendatud, et kuigi Eesti tekstiiltööstus wiimastel aastatel on edenenu, siiski siin takistuseks on wananenud sissewad. Eesti tööstust rahuldasiid kui kaitsetollid juba endised tollidki. Praegu teeb näiteks naisterahwa kleidiriide § 199 p. 1 toll 79% hinnast, arsin 95,55, ülikonnariide toll on aga 166% kaubahinnast — 233 marka arsin — § 199 p. 2; Ulster, sama paragrahwi all — 336 marka 46 penni arsin, toll 159%. Kui jätta need tollid, mis rahaasjanduse komisjon esitab — 5,60 ja 11,30 — ka siis tuleb tolli 183 marka p. 1 nimetatud riide naela kohta ja 366 marka p. 2 naela kohta.

§ 209 on sellejärele kui puuwillase ja willase riide tolli alandatud, kõrgendatud toll ära kaotatud ka ihupesu ja kanderiide pealt. P. 1. oli kõrgendatud toll 22,60 — 1 kg. n., rahaasjanduse komisjoni ettepanek — 11,30, mis teeks 366 marka pesu naela kohta. Selle punkti all on

lihtsat pesu 1923 aastal sisse toodud 595 puuda 7.148.400 marga väärtuses.

Meesterahwa, naisterahwa ja laste pealisriiete ja meesterahwaste kandeariite kõrgendatud toll oli p. 3-a 10,60; rahaasjanduse komisjoni ettepanek, — jätta endiseks, see on 5,30 kuldfranki 1 kg. n., mis teeb naela kohta 183 m. 1923 aastal on p. 3 all sisse toodud 631 pd. 11.358.000 m. väärtuses.

Kodumaa rätsepatööstus selle tolli alandamise all ei kannata; see toll, mis jääb, pakub selleks küllalt kaitset, et ka edaspidi võib lihtlühikonna õmblemise juures 4—5.000 marka tööraha võtta.

Teisi tollisid rahaasjanduse komisjon ei pea võimalikuks alandada. Rahaasjanduse komisjoni nimel teen ettepaneku, käesolew seaduseelnõu I lugemisel wastu võtta. Ühtlasi juhin tähelepanu selle peale, et kätteantud eksemplarides on parandamata jäetud mõned wead. Nii tulewad seal maha kustutada § 57 p. 3, § 187 p. 4, § 188 p. 4, § 209 p. 3-b ja 4-a. Seaduses teisi muudatusi tehtud ei ole ja nendele muudatustele walitsuse esitajad wastu ei rääkinud.

A. Jürman (põl.): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Täna on esimest korda Riigikogu päewakorras ja arutamisel tollitariifide küsimus suuremas ulatuses. Küsimus tollitariifide alal on õige tähtis küsimus, kuid kahjuks peab tähendama, et selle tähtsa majandusliku küsimuse arutamisest Riigikogus ei pea walitsuse esitajad mitte küllalt lugu ja ei loe teda tähtsaks, sest praegu ei ole walitsuse toolidel ühtegi esitajat näha. Tollitariifid on iseäranis meil Eestis tähtsad, kuna need meie riigi sissetulekus üheks suuremaks sissetulekuallikaks on kujunenud. Üldse, kui meie oma riigi sissetulekuid vaatame, siis leiame, et tollidest 1922 a. aruande järele on sisse tulnud kogu riigi sissetulekust 22,4%. Peab tähendama, et kaudsed maksud kokku teewad meie riigi sissetulekust lõwiosa wälja — üle 41%. (M. Martna, sd.: Noh, kord ometi üks tõesõna!) Otsekohesed maksud teewad wälja ainult 10% milligagi, tulud riigi ettewõtetest jne. — üle 30%. Seda tuleb harilikuks nähtuseks pidada, et kaudsed maksud nendes maades, mis põllumajanduslikud maad on, on ühed suuremad sissetulekuallikad. (M. Martna, sd.: Nende kaudu on kergem maksusid teiste rahwakihtide

peale weeretada.) Võib olla, aga siiski maksawad põllumehed kõige rohkem maksusid, mitte teised kihid. (Segane wahelhüüe.) Jah, aga seda wiga ei ole suutnud keegi ära parandada, selle peale peame waatama, kui loomuliku nähtuse peale. Kui on nii, et meie sissetulekud kaudsetest maksudest on kõige suuremad, siis tuleb tollitariifide peale wäga tõsiselt waadata. Senni ei ole kahjuks Riigikogu omale wõimalust wõtnud tollitariife määrata, mida senni walitsus on teinud, olgugi et tema oleks wõinud oma wõimu alati ära kasutada ja ise tollitariifid seadusandlikul teel maksma panna. Kuid kahjuks ei ole Riigikogu senni selle tähtsa majanduspoliitilise küsimusega, nagu seda tollid on, sugugi tege mist teinud. Kui meie oma tollisid waatame, siis selgub järgmist, et meie tollid, iseäranis wiimase ajal, on kõrgeteks tollideks tõusnud. Tollitariifid, mis harilikult püütakse määrata selle järele, et kaitset anda kodumaa tööstusele, on meil juba kõrgemale tõusnud, kui tarwilikuks kaitsepakkumiseks kodumaa tööstusele waja oleks. Meie nägime, et minewal suwel tõsteti lühikese aja jooksul kaks korda tollisid. Esimene tollitõstmine oli 4. juunil, siis oli tollide tõstmine 30%—75%. Kuid sellest aga weel ei jätkunud, olgugi et, nagu meie teame, olid ka enne juba meie tollid kõrged tollid. Läks kuu aega mööda, ja nimelt 5. juulil tõsteti tollisid uuesti. Siis mitte enam 30—75%-ni, waid 100, 200 kunni 275%-ni, ja nagu aruandja siin ette kandis, ei tõstetud tollisid mitte kõrwalise tähtsusega ainete pealt, waid tõsteti õige kõrgele — kunni 275% — tollisid just kõigetarwilikumate ainete pealt, olgugi, et enne tollid neil aladel isegi üleliia kõrged olid. Kui waadelda tollitariifisid ja komisjonis kuulata walitsuse esitajate seletusi tollide tõstmise kohta, siis selgus, et ei olnud põhjendatud andmeid ette kanda, waid öeldi lihtsalt, et tollisid on täiesti mehhaaniliselt tõstetud kunni 275%. See oli tõesti tõstmine, ilma et oleks kaalutud küsimust põhjalikumalt, et walitsusel kawa oleks, miks ja kuidas neid tollisid tõsta, ja misugused tööstusharud kaitset wajawad ja kui palju kaitset wajawad. Kui tollisid niiviisi, ilma mingisuguse kawata tõsteti 275%, selgus, et tollide tõstmine oli sündinud ka neil aladel, kus mingisugust tarwidust ei olnud tollisid tõsta. Wõtame näiteks saapatööstuse ala. Saapatööstus

oli juba enne tollidega kaitstud ja waata-mata selle peale, tõsteti walitsuse poolt tollisid ikkagi weel ja oldi arwamises, et saapatöösturid wõi saapakaupmehed hindasid ei tõsta. Seda oli aga wäga kahtlane loota, sest kui wõimalus on hindasid kergesti tõsta, kas jätawad siis töösturid wõi kaupmehed juhust kasutamata? Selle järele oli meil warsti kuulda, et saapatöösturid ja kaupmehed jalanõude hindasid teatud määral kawatsesid tõsta. Jalanõude, iseäranis saabaste hinnad, nagu teame, olid juba enne tollide tõstmist kõrged, wõrreldes wäljamaa hindadega. Selle tagajärjel ei oleks jalanõude pealt tollitõstmine sugugi soowitaw olnud, sest jalanõusid, saapaid, kasutab juba iga kodanik. Sellepärast jalanõude kui tarwilikkude ainet hindasid ei oleks tohtinud kõrgemale ajada, ei rahwa- ega riigimajanduslikult seisukohalt waadates.

Meie teame, meie saapatööstusel on tegemist wäärnähtusega selles mõttes, et tollid on siiski nõnda kõrged, et need lubawad meie saapatööstustel wedada saapaid wäljamaale, nagu Leedusse. Leedus wõidakse meie saapaid müüa aga umbes 20% odawamalt, kui kodumaal. Kust tuleb see wahe? Wahe tuleb sellest, et kodumaa tarwitajad maksawad jalanõude eest niipalju kõrgemat hinda, et saapatööstus wõttes kõrgemat hinda kodumaal oma saabaste pealt, wõib neid wäljamaal palju odawama hinaga müügile lasta. Nii tuleb siis, et Leedu wõib tarwitada meie jalanõusid palju odawamalt, just Eesti kulul. See on nähtus, mida kuidagi heaks kiita ei saa.

Kui arutamise alla tulid riidetollid, siis selgus jällegi, et riidetollide alal oli tõstmine läbi wiidud palju suuremal määral, kui seda riidetöösturid — tekstiiltööstus, soowinud oleks.

Riidetolli tõstmine ulatab isegi 160%-ni hinnawäärtusest. Selle peale seletasid töösturid, et neil oleks küllalt olnud eelmisest tollide tariifist. Kui käesolewa aasta jooksul 2 korda tollisid tõsteti, siis seletati walitsuse ringkondades, et nad ühtlasi sammusid on astunud selleks, et riidehinnad ei tõuseks. Kuid komisjon, kui ta seda asja arutas ja wäljas käis kuulamas, kuidas tänawu riidehinnad kõikunud on, et selle järele wõimalik oleks otustada, kuidas riidehindu tõstetud on, pidi tunnistama, et wõrreldes tollide tõstmisega on meie ärid ja riidetöösturid ausasti talitanud, sest nemad ei ole kaugeltki

hindasid wastawalt tollide tõstmisele kergitanud. Nagu mina tähendasin, wõisid tollidetõstmise tagajärjel riidehinnad tõusta 160%, ei ole riide hinnad wastawalt tõusnud. Sarnane talitamiswiis on seletataw sellega, et nende ringkondade poolt waadati asja peale palju tõsisemalt ja ei kasutatud wõimalusi hindasid nii kõrgele ajada, kui seda oleks lubatud tollide tõstmisega. Huwitaw on tähele panna, et riidetööstuse alal on tollitariifid sedawõrd wõõriti wälja kujunenud, et kõrgemat tolli tuleb maksta odawamate ja alamate riidesortide pealt, kuna tolli riiete raskuse järele wõetakse. Riidetöösturite seletuste järele, nagu mina juba tähendasin, selgus, et nemad riide pealt sugugi nii kõrget tolli ei ole nõudnud, nagu praegu on wälja kujunenud. Kuiwõrd wõõriti tollitariife tõsteti, näitab see asjaolu, et isegi tooresainete pealt, mida tööstustes tarwitatakse, oli toll tõstetud ja õige kõrgelt. Nii olid wärwid, mida riidetöösturid tarwitawad, wäga kõrgete tollide alla pandud. Sarnane nähtus on täiesti loomuwastane, sest see omalt poolt aitab kaasa kodumaa saaduste kalinemiseks. Kui leitakse, et tööstusel on tarwis kaitset, siis peaks eeskätt wõimalus antama tooresaineid wabalt sisse wedada ja kui sellejuures selgub, et weel kaitset tarwis on, siis tuleb seda tollidega teostada.

Nendest üldistest märkustest selgub, et meie tollipoliitikat on kawakindluseta aetud ja kaugemale mindud, kui seda tööstuse wõi rahwamajanduse seisukoht nõuab.

Kui minna edasi ühe suurema küsimuse juurde, mis õige palju müra tekitanud, see on tollimääramine nisu ja nisu-jahu peale, siis näeme, et selles asjas on käidud õige iseäralikku rada. Meie teame, et umbes aasta tagasi heideti ette ja süüdistati walitsust, et see kõrgete nisujahu tollide läbi weskitele koledasti teenida anda. Toodi ette ajakirjanduses suured arwud selle üle, kuidas ühe nisusaadetise pealt üks suurweskitest olla tasku pannud puhast üle 20 miljoni. Ähwardati ja küsiti, et miks Wabariigi Walitsus tarwitajate kulul üksikuid rikastab. Nüüd tuli muudatus: samad ringkonnad, kes sel ajal kõigesuuremad nisutollide vastu wõitlejad olid, on selle majanduspoliitika juhtimise endi kätte wõtnud. Oli loota, et selles süüdistatud poliitikas parandus ette wõetakse. Kuid mis meie

nägime? Selle asemel, et tolliwahekordi reguleerida ja järele walwata, et üksikuid ei rikastataks hulkade kulul, selgus, et wahekord nisuweskite kasuks weel soodsamaks muudeti, tähendab, antakse nisuweskitele wõimalus weel rohkem teenida. Seda tõendawad tollid. Enne oli meie nisutoll, see on nisuterade toll, 0,04 fr. kilogrammi pealt ja nisujahu toll 0,15 fr. kg. pealt. See oleks umbes wõttes 1 fr. = 80 Emk. — 51 marka puuda pealt ja 192 mk. puuda pealt, nii et siis oli wahe 141 marka. Nüüd aga tõsteti nendesamade ringkondade poolt, kes sel korral etteheitjad olid, tollisid järgmiselt: nisuterade pealt 0,15 fr. kg. pealt ja jahu pealt 0,30 fr. See teeb wälja umbes 192 marka nisuterade ja 384 marka nisujahu puuda pealt. Siin oleks wahe 141 mk. asemel 192 marka.

Kui juba esimene kord räägiti, et ühe saadetise nisude pealt wõib tööstur teenida 20 miljonit, siis tuleb küsida, kui palju ta siis selle wahe juures teenida wõib.

Mis puutub nisutollidesse üldse, siis peame siin wälja minema põllumehe seisukohalt, nimelt nisu kaswataja, produtseerija seisukohalt. Kumb on tähtsam, kas nisu ümbertöötamine wõi tootesainete, see on nisu produtseerimine? Minu arwates on nisu kaswatamine palju tähtsam kui tema ümbertöötamine. Meie näeme oma statistiliste andmete põhjal, et meil on kaswatatud nisu 1922 aastal, 1.203.000 puuda. Wõtame sellest seemne maha, jääb järele ümmarguselt 1 milj. puuda nisu, mida kodumaa põllumajandus produtseeris oma tarwitajatele. Wäljast sisse weetud on nisu umbes 1 miljoni puuda ümber aastas, wõib olla weel vähem. Statistilised andmed näitawad, et 1921 a. on meil nisu sissewedu, kui wäljaweo maha wõtame, umbes 700.000 puuda, 1922 aastal 883 tuhat puuda ja 1923 a. 1.800.000 puuda. Wiimane summa on seletataw ikaldusaasataga, kuna harilikkuldel aastatel sissewedu ei tohiks ulatada üle 800.000 puuda, see on vähem kui kodumaal produtseeriti.

Selgub, et nisu produtseeritakse kodumaal üle 50%, mispärast nisukaswatamine on tähtis tööstusharu. Kui wõtame puuda 500 marka, siis teeb wälja nisu produktsioon, mis kodumaalt saame, 500 miljonit marka. See on juba tööstusala, mida wõime kaitsta, arwesse wõttes

produktsiooni suurust. Kui waatame weskitööstust, siis teame, et weskid, mis kaitsetolle wajawad, on üks walmis ja teine walmis saamas. Seal töötab wõib olla ainult 200 inimest, mitte rohkem, ja nüüd tahetakse anda puuda pealt weskile kaitset 128 marka praeguste tollide juures ja nisukaswatajatel on kaitset puuda pealt 280 marka, wahe on wõrreldes õige wäike. Kui meie ümbertöötamiseks üks miljon puuda rehkendame, siis tuleks juba weski kaitseks 1 miljon puuda pealt 128 miljonit marka, see tähendab seda, et nisu ümberprodutseerimine läheb kallimaks maksma kodumaal, kui seda teeksid wäljamaa töösturid. Meil tõuseb küsimus, kas on mingisugust mõtet sarnast kallist tööstust meil ülewal pidada, kui meie ilma selletagi läbi saaksime ja kui seal ainult 200 töölit ametis on. See on küsimus, mida tuleb tõsiselt läbi kaaluda. Ma saaksin aru, kui meil oleks suure nisukaswatajate arwuga tegemist, kes produtseeriks üle 500 miljoni puuda. Kui üks tööstus seda produktsiooni ümber töötab ja tarwitab sealjuures kaitset üle 100 miljoni, siis pole see majanduspoliitiliselt mitte kasulik tööstusala ja seda küsimust tuleks sellepärast tõsisemalt läbi kaaluda. Tuleb meelde, mida keegi rahaasjanduse komisjonis ütles, et kas ei oleks õigem weskitööstuse kaitse asemel wõtta need 100 wõi 200 töölit riigi pensioni peale, makstes neile aastas 100.000 marka, see teeks kõigist 20 miljonit wälja, ja riik teeniks weel 100 miljonit puhast. Selle tollipoliitika juures on tõsiseid küsimusi, mis kaaluda tuleks, mis aga senni mitte tehtud ei ole. Kui meie waatame nisutollisid ja nisujahu tollisid, siis peame tunnistama, et nii suurt kaitset weskitele kuskil mujal ei ole, kui meil ja Lätis, Lätis on ta weel suurem kui meil. Soome on meile kõige lähem riik ja temalt wõiksime ka sellel alal eeskuju wõtta ja seal selgub, et Soomes on wahe nisujahu ja nisu tollide wahel kõigist 66 marka, meil on wahe praegu 192 marka. Rootsis on see wahe ka palju wäiksem, mul ei ole täpseid andmeid, aga weski kaitseks tuleb seal wist ainult 50 wõi 40 marka puuda pealt. Samuti teame, et maad, kus üldse nisu ei ole kaitstud, siis ei ole seal ka nisujahu kaitstud, siin wõiks nimetada Inglismaad, kes pole produtseerija maa, waid ainult sissewedaja, tal on omal suurel koloniid, kus ta nisu sisse weab ning seal ei ole

nisutollisid ega ole ka weski kaitset. Ka oleks weel nimetada Daanimaa, kus ei ole kaitset nisukaswatuse alal ega pole ka kaitset weskitel. Kus on kaitse weskitel, seal on weel suurem kaitse just nisukaswatajatel, produtseerijatel, ja sellest, nimelt produtseerijate seisukohast tuleb meil ka wälja minna. Et nisutollid meie nisukaswatust on tõstnud, seda wõib järgmiste wiimaste aastate statistiliste andmete põhjal kinnitada. Kui meie wõrdleme nisu külwipinda, missugune oli ta enne sõda ja missugune on ta nüüd, iseäranis kahe wiimase aasta jooksul, siis selgub, et enne sõda oli meil talinisu külwipind 5.496 hektaari, see oli 1914 a. ja suwinisu all 3.722 hektaari; 1922 a. oli see külwipind kaswanud, nimelt: talinisu külwipind oli 8.907 hektaari ja suwinisu 12.204 hektaari; 1923 a. oli talinisu külwipind juba 9.702 hektaari ja suwinisu 13.045 hektaari. See on, kui meie wõrdleme 1923 a. kaswatamise külwipinda ennesõjaaegse, 1914 a., külwipinnaga, siis näeme, et see pind on kaswanud umbes 163%. See näitab, et nisutollil on produtseerija seisukohalt waadates oma tähtsus olnud. Üle 50% praegusest nisust produtseeritakse meil kodumaal. (J. Piiskar, is.: Teie produtseerite kallist nisu, millal Teie odawamat nisu produtseerimise h a k k a t e?) Kuigi meil nisu kallilt produtseeritakse, tuleb kodumaa produktsoon ikkagi odawam, kui see nisuhulk, mis wäljamaalt sisse weetakse, härra Piiskar. (Wahelhüüe J. Piiskar'i, is. poolt.) Loomulikult tõmmatakse seal tagasi, kus hind wähem. Meie teame, et nisu on kallis aine ja nisuproduktsoon tasub end tollide waral rohkem ära kui rukkikaswatus. Üldiselt on kasulik rukkid kui ka nisu wähem sisse wedada, kuna meil head nisu kaswatatakse, annab ta ka rohkem lõikust. (J. Tõnisson, rhw.: Aga riisiko on tema juures ka suurem!) Jah, on suurem. (J. Tõnisson, rhw.: Järelikult rahwamajanduse seisukohalt on küsitaw, mis kasulik on.) Paremate maade juures tasub wahest nisu rohkem ära. (J. Tõnisson, rhw.: Kui seda aga kunstlikult tehakse!) Meie põllumees kasutab kõik wõimalused ära, ega jää ühekülgse ühe aine peale põllumajanduses peatama. Meil kaswatatakse nisu wäga wähe, nagu meie aruandja poolt kuul-

sime, mis näitab, et meil nisuproduktsooni peale weel kuigi palju rõhku pandud ei ole, aga siiski kaswatame juba üle 50% terwest produktsoonist.

Tahaks weel nisutollide juures peatada ühe huwitawa nähtuse juures. Nimelt esitasid üksikud töösturite ringkonnad kalkulatsioonid, et nemad tarwitawad kaitset nisu alal umbes 130 marka puuda pealt. See oli esitatud nii Rotermani kui ka Puchk'ide poolt, wiimasel weski ehitamine praegu käsil. Huwitaw on tähele panna just wiimase poolt esitatud kalkulatsiooni ja wõrrelda seda kalkulatsiooni samuti härra Puchk'i poolt esitatud ühe kalkulatsiooniga, kui kõrge peaks olema weskite kaitsetoll, borsekomiteele 21. nowembril 1923 aastal. Nüüdne kalkulatsioon on 16. septembrist 1924 a. Esimene kalkulatsioon oli tehtud sel ajal, kui Puchk'i kaubamajal ei olnud weskit. Siis kirjutatakse umbes järgmist nisutollide kohta: „Mis puutub kaitsetolli nisupüüli pealt, siis on see toll õigustatud ainult sel määral, kuidas ta wõimaldab töölistele ja etteewõtetele mahutatud kapitaali normaal teenistust. On see tolli aga nii kõrge, nagu ta praegu on, siis on ta ainult üksikute etteewõtete kasuks, kes nisu ümber töötawad.“ Lõpuks tuleb Puchk arwamisele, et weskitele tuleb kaitset anda 40 marka puuda pealt, mitte aga rohkem.

Umbes aasta edasi esitab kaubamaja Puchk uue kalkulatsiooni ja selle järele peaks tööstuse kaitsetoll wälja kujunema järgmiselt: p. 1 all 50 marka puuda pealt, p. 2 all — 55 marka puuda pealt, p. 3 — 10 marka puuda pealt, p. 4 — 40 marka puuda pealt, mis kõik kokku puuda pealt soowitawa kaitse 128 marka tooks. Enne oli Puchk'i arwamise järele 40 marka puuda pealt küllalt, nüüd aasta järele nõuab aga juba kaitset 128 marka puuda pealt. Puchk'i endise kalkulatsiooni järele läheks nüüd 88 marka puuda pealt üksikute etteewõtete taskutesse, mida neil mitte tarwis ei oleks teenida asja wõi tööstuse enese pärast. Sellest näeme, et tollideküsimumes on Riigikogul tõsiselt tarwis järele mõelda, tõsiselt seda küsimust arutada, seda rohkem weel, et meil on küsimus tõusnud, kus praegu sõlmitakse Eesti-Läti tolliuniooni lepingus üht punkti, kus tollitariifi nende kahe riigi kohta ühtlustatakse. Wiimaste päewade ajakirjandusest kuuleme Eesti-Läti tollitariifide ühtlustamise töös wäga

imelikka lahkheisid, mis ütlemata suure tähtsusega. Lätlased nõuawad nimelt täit tolliuniooni ses mõttes, et kui kaubad sisse tulewad, kas Eesti wõi Läti kaudu, siis nendel nende kahe riigi piirides täiesti waba liikumine oleks. Eesti poolt aga seletatakse, et nad mõelnud tollide unifikatsiooni sarnaselt, et ainult sise-maadel produtseeritawad kaubad wõiksid kahe riigi piirides wabalt liikuda. Kui aga kaupad wäljamaalt sisse tuuakse, tuleb tolli wõtta. Mina arwan, et see wiimane seisukoht wõiks ainult õigustatud olla ja imestada tuleb, kuidas tehti ja sõlmiti leping, et see kõigetähtsam põhimõtte küsimus jäeti aga otsustamata, jäeti kahe silma wahele, et alles lepingu täitmisel tõuseb küsimus üles. Mõelge ometi järele, kui Läti ettepanek läbi läheks, mis see siis tähendaks. Meil seletatakse seda, et pool meie kodumaast — Lõuna-Eesti — saab oma kaubad üle Riia, ja ainult pool, kehwen osa Põhja-Eestist tellib oma kaubad Tallinna kaudu. Kui see on nii, siis peame teadma, et meie wõtame tollidest sisse kogusummas ümmarguselt umbes poolteist miljardit, sest 1922 a. on meil tollidest sisse tulnud 1 miljard 540 miljonit; 1923 a. 1 miljard 433 miljonit. 1924 a. andmeid ei ole veel teada, kuid ma pean tähendama, et ka siin on ennast tollide mõju awaldanud, sest kui meie wõrdleme peale tollide kõrgendamist tollide sissetulekut riigile, siis näeme, et juunis oli tollide kõrgendamine ja et augustis on vähem sisse tulnud, wõrreldes eelmise aastaga. See oli augustis. Wõtame septembris, septembris aga, kus tollide mõju rohkem maksma asus, on 52 miljonit vähem sisse tulnud kui eelmisel aastal. Jääb küsida, kuidas siis riik oma wäljaminekuid katab, kui tema niiwõrd tollisid on tõstnud, et tollidest sissetulek väheneb selle tagajärjel?

Aga wõtame nüüd, et meie tollide sissetulek on ümmarguselt poolteist miljardit marka aastas, ja sealt tuleb wahest maha arwata wäljaweotollid, see on ka mõnisada miljonit. Kui nüüd pooled kaubad weetaks Läti kaudu, üle Riia, siis tähendaks see, et meie anname oma riigi sissetulekust 700 miljonit marka Lätile, ja kui see nii on, siis parem ei ole meil seda tolliuniooni tarwiski, sest meie riik kaotaks majanduslikult nõnda palju, mida ei suudaks teiste maksudega ära tasuda. Siis wõiks ainult see põhimõtte tõsiselt kaalumisele tulla, et kui tolliunioon

maksma pandaks, kas siis tuleks tollide sissetulek kahe riigi kohta kokku wõetult ühetasaselt kahe riigi wahel nende elanikkude arwule wastawalt ära jagada, et Riia mitte oma geograafilise seisukorra tõttu, wõi Läti, ei omandaks meie sissetulekuid.

Seda tuleb nii walitsuse esitajatel hoolega tähele panna tolliuniooni lepingu täitmisel Lätiga. Aga ma ütlen, et see näitab, kuidas sõlmitakse meil tähtsaid lepinguid, kus tähtsad põhimõttelised küsimused kahesilmawahele jäetakse. (Rahaminister O. Strandman: Kas jälle praeguse walitsuse süü läbi.) Ei, ma ei ole seda öelnud. — Mida aga mina praegusele walitsusele ette heidan, on see, et ta tolle liiga palju on tõstnud saapatööstuse, riidetööstuse ja jahutööstuse alal. (Rahaminister O. Strandman: Mina wõin Teile selgeks teha, et endise walitsuse juures see wahe suurem on olnud.) Noh, siin on minul ka andmed. (Rahaminister O. Strandman: Minul ei ole praegu, kahjuks, andmeid kaasas.) See on väga kahju, aga minul, herra minister, on andmed kaasas, ja wõin Teile otsekohe öelda, et nisutoll on 0,04 franki nisujahudel. (Rahaminister O. Strandman: Aga Teile teate, et nisude juures ei saa 100%) Jah, see on väga hästi teada. Kui wõtame, et weski töötab wälja ainult teatawa protsendi, nimelt räägitakse, et 70—82%-ni wõiwad töötada meil modern weskid, siis, wõttes keskmiselt arwesse 75%, tuleks endise walitsuse tollide weski kaitse 124 marka puuda pealt. Wõtame praeguse tolli 0,15 franki teradepuudalt ja 0,30 franki jahupuudalt, siis teeb wälja jahupuud 384 marka ja teradepuud 192 marka. Wahe oli 192 marka. Ja kui meie wõtame weski kaitse wälja, arwates, et weski annab 75% jahu, siis on weski kaitse 128 marka ja see on suurem kui enne oli.

Kui nüüd herra rahaministril teised andmed oleksid, siis oleks väga huwitaw, et need ette kantaks. Nende kalkulationsioonide ja nende kindlate andmete järele, mis minul praegu käes olid, tuleb wälja, et praegu on weskitööstuse kaitse suurem kui ta enne oli. Ka ei ole wiimaste tollide tõstmisega talitatud küllalt asjakohaselt, ei ole küsimust küllalt tõsiselt wõetud, on tõstetud tollisid umbkaudu, rohkem, kui ükski tööstus tahtis

kaitset saada, rohkem, kui seda oleks suudetud põhjendada niihästi rahwama-
janduslikult kui ka riigimajanduslikult
seisukohalt. Ja et meil neid halbu taga-
järgi, mis sellel tõstmisel oleks pidanud
olema, ei ole olnud, siis wõib seda ainult
sellega seletada, et rahaasjanduse kom-
misjonis wõeti tollide alandamise küsi-
mus üles, ja wastawad tööstusharud, kus
oli wõimalus tõsta õige kõrgele oma töös-
tuse saadusi, ei saanud seda ära kasutada,
teades, et tollide alandamine on tulemas.

Juhataja L. Raudkepp: Et
koosolek juba üle kahe tunni on kestnud,
kuulutan weerandtunnilise waheaaja.

Waheaeg algab kell 12.35 min.

Pärast waheaega jätkub koosolek kell
12.55 min.

Koosolekut juhatab abiesimees **L.
Raudkepp.**

Sekretäri kohal sekretäär **T. Kalbus.**

Juhataja L. Raudkepp: Riigi-
kogu jätkab oma tööd. Wäljaspool järje-
kord on sõna härra rahaministril.

Rahaminister O. Strand-
man: Lugupeetud Riigikogu liikmed!
Mina kuulsin, et rkl. härra Jürman olla
etteheite teinud, et Wabariigi Walitsus
mitte praegusest koosolekust osa ei wõta.
Ma pean teatama, et mina tulin Riigiko-
gusse koosolekule, ja et mitte jookswad
tööd seisma ei jääks, siis tegin mina siin
kõrwal komisjonis tööd, ja tulin nüüd
waatama, kui kaugel Riigikogu töö on,
ja jäingi koosolekule. Kahjuks ei kuulnud
mina aga härra Jürman'i kõne algust, ja
ei saa praegu ka pikemalt koosolekust
osa wõtta, sellepärast, et teised härrad
mind ootawad, — töö ootab. Üksikute
etteheidete peale on mul wõimalus was-
tata II lugemisel, kus need küsimused
üksikasjaliselt arutamisele tulewad.

Praegu tahtsin ma aga ühte öelda, ni-
melt, et härra Jürman'i kõnest wälja pais-
tis, nagu oleks praeguses wahekorras Lä-
tiga praegune walitsus süüdi, ehk härra
Jürman küll ise seda minu küsimise peale
eitas. Härra Jürman on ka Riigikogu
liige, on suure rühma liige, kes ise selle
majandusliku lepingu kinnitamisest osa
on wõtnud, selle poolt hääletanud. Tol
ajal, kui seda lepingut sõlmiti, oli niihästi
Riigiwanem, kui ka majandusministrid,
see tähendab raha- ja kaubandusminist-
rid mõlemad härra Jürman'i erakonnast,

sellepärast peaks tema siis teadma, et —
ma ei ütle, et see erakond ükski, waid
terwe Riigikogu kannab wastutust selle
lepingu eest, ja kõigewähem wõib seda
wastutust praeguse walitsuse kaela wee-
retada. Mina isiklikult ei ole kunagi tolli-
uniooni poolt olnud, selles mõttes, nagu
teda praegu tahetakse tõlgitseda. See
peaks ka härra Jürman'ile teada olema
ja sellepärast ei maksaks niisuguste ette-
heidetega, vähemalt ilma selgesti wälja
ütlemata, kas neid praeguse walitsuse
arwele tuleb panna, siia mitte tulla.

Teiseks, ka nisutollide küsimus ei ole
mitte uus. Teda on mitu korda siit Riigi-
kogu kantslist ette toodud, harilikult
ikka rohkem pahemast tiiwast. Minul,
kui rahaministril ja kaubandus-tööstusmi-
nistri kohustetäitjal ei ole seda küsimust
kerge lahendada olnud. Aga ühte wõin
mina öelda, et kui arwatakse, et minu
ajal wäljaantud määrustega keegi kahju
on saanud, siis on see eksitus, sest prak-
tilist tähtsust nende tollide kõrgendamisel
minu teada ei ole olnud sel ajal, kui
mina rahaministri kohuseid täidan, sest
ainult Roterman'i tehas on wäga wähe-
sel arwul nisu jahwatanud, teised sugugi.
Siin wõib ainult teoreetilistest kalkulat-
sioonidest jutt olla, kes kasu wõi kes
kahju wõib saada. Õieti need kasud ja
kahjud kuuluvad aega, kus minul nendes
asjades niisama palju öelda oli kui härra
Jürman'il, see tähendab aega, kus mina
ainult Riigikogu liige olin. Kahjuks on
kõik minu kaaslased Riiga sõitnud, aga
mul on siiski andmed olemas, ja tulewal
teisipäewal, kui see seadus II lugemisele
tuleb, kannan ma Riigikogule need and-
med täpselt ette, ja loen ka muidugi
härra Jürman'i kõne stenogrammi läbi,
et iga küsimuse peale wastust anda.

Juhataja L. Raudkepp: Wäl-
jaspool järjekorda on sõna põllutöömi-
nistril.

Põllutööminister A. Kerem:
Lugupeetud Riigikogu liikmed! Eilsel
Wabariigi Walitsuse koosolekul otsustas
walitsus Riigikogule edasi saata ühe
täiendawa muutuse tollitariifidele. See
muudatus puudutab ristikheinaseemne
wäljawedu, mis praegu tolliwaba. Prae-
gune seisukord ei ole sünnis sellepärast,
et meil wõrreldes wäga hea ristikheina-
seeme kaswab, kuid seda on meil siiski
niiwõrd wähe, et kõik sisemaal produt-
seeritaw hea seeme oma maa tarwidu-

seks ära kulub ja weel puudugi tuleb. Sellepärast tuleks ristikheinaseemne väljavedu takistada. Wabariigi Walituse nimel awaldan soowi, et seda muudatust wõiks rahaasjanduse komisjoni poolt käesolewa seaduse I ja II lugemise wahel läbi kaaluda, nii et seda muudatust käesolewa seaduse II lugemisel wõiks parandusena esitatud seaduseelnõule arutada.

J. Piiskar (is.): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Mina pean oma tänase kõne alustama wäikese seletusega isiklikus asjas, milleks mind on sundinud põllumeeste rühma liige härra Martinson, kes teatawaid asjaolusid tiritammil ajama seadis. Tema ütles nimelt, et mina olewat tinginud jahutöösturitele suuremat kaitsetolli, kui see härradele põllumeestele armas. Ma loodan, et teised härrad põllumehed, eriti aga härra Jürman, kes komisjoni tööst osa wõttis, niihästi alamkomisjonis kui ka rahaasjanduse komisjonis, kinnitada wõiwad, et kõigepealt rahaasjanduse komisjonis olin mina ja aruandja Johanson, need, kes nõudsid alamaid tolle. Mina tegin ettepaneku, kui jahu- ja nisutolle hääletati, et peale hakataks kõigewäiksemast normist, et kui üks läbi kukub, siis wõiks järgmist wäiksemat normi toetada ja omalt poolt kaasa aidata, et wäiksemad normid läbi läheksid. Selle tagajärg oli rahaasjanduse komisjonis see, et kui minu ettepanek, mis sisaldas umbes poole madalamaid tolle, läbi kukkus ja peale selle weel teine minu ettepanek läbi kukkus, alles siis toetasime meie kolmandat ettepanekut, nimelt 0,21 klfr. kg. pealt. Alamkomisjonis oli lugu nii, et kukutati läbi kõik meie ettepanekud ja wõeti wastu paralleel-ettepanek nisuteraade peale 0,11 ja nisujahu peale 0,22, wõi 0,24 klfr. Seal läksid hääled pooleks, nimelt 2 komisjoniliiget toetasid madalamat, kaks jälle kõrgemat normi. Kui meie kaks ettepanekut läbi olid kukkunud, siis andsime meie komisjoniliikme Johanson'iga oma hääled 0,22 poolt ja kaks teist liiget, kes igatahes mitte meie hulka ei kuulunud, andsid oma hääled 0,24 poolt ja nii tuli see küsimus rahaasjanduse komisjoni. Seal kordasime jälle oma ettepanekuid, et tollinorme weelgi alla suruda. Nii on lugu komisjonis. Kui meie aga nüüd waatleme härrade põllumeeste eneste tingimisi, kuidas ne-

mad on tahtnud. esiteks omale ja siis kaupmeestele „tingida“, siis leiame wäga huwitawa ettepaneku, mis on Eesti ja Läti põllumeeste kawana esitatud sellele komisjonile, kes praegu Eesti-Läti tolliuniooni asjus läbirääkimisi peab. Sealgi wõetud nisutera toll 0,11 ja jahutoll 0,22. Ma arwan, et see on natuke suurem kui 0,20 ja 0,13 ja ka 0,21, mis pahemast tiiwast tehti ja toetati. Nii on lugu tingimistega ja nende kaitsmisega.

Nii on ka lugu härra Jürman'i teiste wäidetega, kes suure osa oma kõnest põhjendas sellele, et töösturitele suurt kaitset antawat ning tõi igasuguseid arwusid ette frankides ja markades, kuid unustas sealjuures ära, et samad põllumehed ja mäletawasti härra Jürman ise oli üks nendest, kes Läti põllumeestega läbi rääkimas käis, et ühist kawa välja töötada ja seal on nad ometi wastu wõtnud weel suuremad normid. (A. Jürman, põl.: Härra Piiskar, kui Teie asja ligemalt ei tea, siis ei maksaks rääkida.) Härra Jürman, see on ametlik eksemplar. (Wahelhüü A. Jürman'i, põl. poolt.) Wäga hea. Mul ei olnud ülesandeks neid asju ette tuua, kui mitte sealtpoolt ei oleks prowotseeritud sarnaste andmetega, mis kuskilt pärit ei ole. (A. Jürman, põl.: 21 oli wastu wõetud ja siis Teie tegite ettepaneku wõtta 6.) Mina tegin ettepaneku 0,06 ja 0,13, mis wähem kui 0,21. (A. Jürman, põl.: 21 oli wastu wõetud enamusega, kuidas wõisite siis Teie ettepanekut teha.) Härra Jürman, mina läksin wälja hoopis teiselt seisukohalt ja ütlesin, et kuigi on teatawad normid wastu wõetud, tuleks see küsimus uuesti rewideerimisele wõtta, sest wahepeal on rukkiahinnad kõrgeks tõusnud, mispärast on tarwilik, et nisujahutoll terwes ulatuses rewideerimisele wõetaks ja tegin ettepaneku terade pealt wõtta 0,06 ja jahude pealt samade kalkulatsioonide alusel, mis rahaasjanduse komisjon oli heaks kiitnud ja wastuwõetawaks tunnustanud, wõtsin wastawalt ka nisujahutolli 0,13 ja tegin ettepaneku hääletada mõlemad korraga 0,06 ja 0,13. Härra Jürman peaks mäletama, et minu soow oli ettepanekut korruga hääletada. (Wahelhüüded A. Jürman'i, põl. poolt.) Härra Jürman, seda wõime ju protokollidest järele waadata. Meil ei ole mingisugust wadjadust

tööstureid kaitseda ja ma wõin härra Jürman'ile teatada, et ma samasuguse ettepaneku teen teisel lugemisel. Siis näeme ilma pikemate waidlusteta, kes on madalamate tollide poolt, nii et selle üle waja pole praegu pikemalt waielda.

Kui nüüd tulla tolli küsimuse juurde, siis peab rõhutama, et wiimaste tollide kõrgendamistega, nagu siin enne on tähendatud, ei ole aetud isegi mingisugust maksustamise poliitikat, waid tollisid on lihtsalt tõstetud, ilma et sellel reaalsel alust oleks olnud, wõi et see isegi rahalist tulu oleks toonud. Sellel tollide kõrgendamisel on olnud siiski teatud mõju tarbeainete hindade tõusu peale, sest tollide kõrgendamise tõttu hakkaski elukallidus tõusma ja margakurs langema. Isegi nüüd, kus mark umbes samale tasapinnale on jõudnud, nagu ta tollide kõrgendamise ajal wõi enne oli, ei näe meie, et tarbeainete hinnad oleksid langenud. Teiste asjaolude muutumine, eriti margakursi tõusmine, ei ole sundinud niihästi töösturid ühelt poolt, kui ka kaupmehi teiselt poolt tarbeainete hindu alandama. Sarnane halb tagajärg wõis tekkida ainult tollide tõstmise tagajärjel eestkätt sellepärast, et tõsteti tolle ja peajasjalikult just esimesejärgu tähtsusega tarbeainete pealt, nende tarbeainete pealt, mida üldiselt tarwitatakse ja mille tõus nii wäga terawalt tundub. Pealegi ei olnud mingisugust kindlustust, kas see tõusmine uute tollitõstmiste tagajärjel edasi ei kesta. Selle tõttu tekkis püüe tarbeaineid tagawaraks muretseda; ostjate wahel tekkis teatud ärewus ja seda ärewust kasutasid tarbeainete müüjad. Kui mõne liigi tarbeainete, eestkätt toiduainete hinnad tõusma hakkasid, kui hindade tõusule oli niisugune tendents antud, siis kasutati seda hindade tõusu ka teiste ainete hindade tõstmiseks, kuigi selleks puudus põhjus. Weel halwem on, et tolle tõsteti sarnaste ainete pealt, mida meie kodumaal üldse ei walmistata, mida tahes wõi tahtmata peab sisse wedama, niipalju, kui tarwitatakse, sest ega selle tõttu, kui tarbeaine hind tõuseb, ei saa seda tarwidust ka wähendada, wõi kui saab, siis ainult wähesel määral. Nii siis sarnaste ainete pealt tollide tõstmine tähendab tarbeainete hindade tõusmisele ja elukalliduse suurenemisele kaasaaitamist. Mitte ainult sel teel ei ole tarbeainete hinnad üksi tõusnud, waid äärmiselt silmapaisew ja iseloomustaw on selle juures näh-

tus, et niihästi naha- kui ka riidetöösturid on tarwilikuks pidanud riide- ja saapahindu tõsta, ja nimelt tuntawal määral on nad hindu tõstnud, see on palju rohkem, kui nad seda tollide järele oleks õigustatud tegema. Nad on lihtsalt ära kasutanud tekkinud meeleolu. Selle all on kannatanud ei keegi muu, kui ainult palga- saajad ja kahelt poolt. Esiteks sellepärast, et tarbeainete hinnad tõusid, teiseks aga, et rahakurs langema hakkas, mille tõttu hindade wahe eriti silmapaisewaks muutus. Meie oleme kuulnud kaudselt, et walitsus olla teatud tööstusettewõtete juhatajailt lubadusi ses mõttes wõtnud, et nad hindu ei tõstaks, lubades neile wastutulekut krediitide ja laenude mõttes. Kauplustes järele waadates selgus aga, et paljud tööstusettewõtjad on oma lubadused lubadusteks jätnud ja hindu tarbeainete pealt tõstnud sarnasel määral, nagu see wähegi wõimalik. Eriti halba mõju on awaldanud asjaolu, et nisutoll on tõstetud 275% wõrra. See nisutollu tõstmine aitas muidugi kaasa saia ja saiajahu hinna tõusmisele. Nüüd, kus wälismaail rukkiahinnad on tõusnud, wõib olla ajutiselt mõningate spekulatiivsete toimingute tagajärjel, Ameerika wiljakaswatajate ja -kauplejate poolt, kes praegusel silmapilgul peaaegu ainukesed wilja-, eriti rukkituru peremehed on. Wõib arwata, et see tõus püsiwaks ei wõi jääda, aga praegusel silmapilgul on see tõus tuntawalt suur, nii et rukkiahind nisuhinnale peaaegu wõrdub. Kui meil ei oleks praegust kõrget nisutollu, siis ei tohiks nisujahu ega nisuleiwa eest kuigi palju kõrgemat hinda wõtta, kui rukkileiwa hind praeguse konjunktuuri juures. Siit wälja minnes wõtsin rahaasjanduse komisjonis küsimuse üles, kui käesolewat eelnõu wiimasel lugemisel arutati, et kas siiski ei ole otstarbekohasem praeguseid rukki- ja nisuhindu arwesse wõttes nisutollu hoopis ära kaotada wõi minimaalse määranal andada selleks, et nisujahu odawamalt turule pääseks, ja rukkileiwa kitsikusest ning hindade tõusmisest mööda aitaks, ükskõik, kas sel teel, et wõimalus ära wõetaks rukki hinda tõsta, wõi jällegi kalli rukkileiwa asemel wõidakse tarwitama hakata nisuleiba. (A. Jürman, põl.: Nisuleiba? See on just weskipidajate ettepanek.) Aga mis see näitab? (J. Hünerson, põl.: Sööge kartulid!) Härra Hünerson ütleb, sööge kartulid. Jah, see on

wäga kujukas põllumeeste soow, et aga wõiks nisu peale kõrged tollid panna. Härra Jürman tahtis, et toll pandaks ka rukki peale, kus seda praegu ei ole. Kui toll pandaks rukki peale, siis ei saaks kehwmad enam kartulidki süüa, waid peaks kartulikoortega leppima. See on teie tollipoliitika. On aga ülearune öelda, et meie weskiomanikkude kaitsjad olema. Meil ei ole mingisugust põhjust ega wadjadust weskiomanikka kaitsta. Ei ole meil ka tarwis kaitsta põllumehi siis, kui nemad sarnaseid tolle nõuawad, nagu nad seda senni on nõudnud. Meie arwame aga, et kui rukkileiwa hind nii pööraselt kõrgeks on läinud, ja kui see teatawal piiril oleneb wälisurust, kus praegu wiljakauplejatel soodsad tingimused on wilja turule saata kõrge hinnaga, siis tuleb sellest katsuda mööda saada sellega, et mõne teise aine pealt, praegusel korral nisu pealt, toll ära jääks. Sest mis mõte on sellel, kui tuleb kallist rukist osta... (A. Jürman, põl.: Teie tahate nisuleiba süüa ja eksportwõid peale määrada.) Jah, härra Jürman, kui nisupüüli söömine odawam tuleb, kui rukkileiwa, siis olen mina walmis ennem püüli sööma, kui teie kallist rukkileiba. (A. Jürman, põl.: Tooge andmed! Näidake, et nisu odawam on, kui rukis.) Härra Jürman, need on nendesamade härrade andmed, kelle andmeid Teie siin tarwitasite ja kes ütlesid Teilegi, et nisuhind kuigi palju rukkist kallim ei ole. Miks Teie ühti andmeid usute ja teisi mitte ei usu. (Wahelhüüded.) Mina ei öelnud, et ta odawam tuleb, waid ma ütlesin, et nisu ainult natuke kallim, kui rukis praegu ja ma arwan, et nisuleiwa söömine praegusel ajal, kui nisu ilma tollita sisse weetaks, odawam on, kui rukkileiwa söömine. (K. Einbund, põl.: Teie olete ju tollide kõrgendamise poolt.) Aga nõuame nende alandamist. Et rukkiahind on tuntawalt tõusnud, siis tuleb teid otsida, kuidas teiste ainete hindu alla suruda ja seda mitte ainult nisu juures, waid ka suhkru ja mõne muu aine juures tuleks hinda tuntawalt alandada, et kui leib kallis, siis suhkur, mida leiwakõrwalisena tarwitatakse, hinnas mitte ei tõuseks, waid alaneks. See on küsimus, mida saab ja mida peab lahendama tollipoliitikaga. Edasi. Mis mõte on, näiteks, sellel, et meie saapawabrikud saadawad oma kaupa nii

kalli hinnaga turule, et kõigewäiksemate ja wiletsamate töökodadegagi ei suudeta wõistelda. Saapawabrikud saadawad turule alla 200.000 paari saapaid, kuna töösturid ise ütlewad, et meil tarwitatakse üle 600.000 paari aastas. Meie omale sarnast toredust lubada ei tohi, et ise kallid saapaid kandes wõimaldame leedulastele, wõi kellegile teisele meie kulul odawamaid saapaid kanda. Waadake, kui lugu nii on, siis arwan mina, et ei ole mitte tähtis, et meil paar saapawabrikut olemas, waid see, kuidas inimesed jalanõusid saawad. Ja kui leiwahind tõuseb, siis on sedagi wõimalik alla suruda just teatawate tollide alandamise kaudu. (Wahelhüüded.) No jah, on ju inimesi, kellele kõik, nii öelda, wastuoksa paistab ja mis sinna siis teha. Kui aga meie poolt tollidealandamise eelnõu esitatakse, läbi surutakse ja siia tuuakse, siis tulewad härrad põllumehed ja ütlewad: „Teie olete ju kõrgendamise poolt“. Et mitte waidlusi tekitada, siis ütlen, et meie oleme kõrgendamise poolt, aga teistpidi. (J. Holberg, põl.: Kuidas teie surusite, kas ärdate sõnadega?) Meie surusime sellega, et meie härra Holberg'i ja mõne teise seadime piinlikku seisukorda, kus nad ei julenud wastu hääletada ja meie ettepanek wastu wõeti. Teisi abinõusid meil sel korral tarwitada ei olnud. (J. Holberg, põl.: Iseäranis siis, kui härra Puchk Teile sõbralikult nõu andis.) Missugust sõbralikku nõu minule härra Puchk andis? Ma nägin küll, et härra Puchk kõneles hulk aega ka ühe teie mehega. Kas ta nõu andis wõi mitte, seda ma ei tea. Mis aga puutub minule nõuandmisesse, siis on ometi teada, et kui härra Puchk ja teised oma kalkulasioonid ette panid, ütlesin mina, et siin on pool seda, mis millegiga põhjendatud ei ole. Ja mina, härra Holberg, olin see, kes ütles, et need andmed põhjendamatud olid ja sellepärast ei saa neid üldse arwesse wõtta. See oli just misuterade ja -jahu tollide kalkulasioonide juures. (J. Hünerson, põl.: Teie teod kardawad walgust seal komisjonis.) Kardawad niipalju walgust, et selle tagajärjel rida tollide alandamise ettepanekuid on tehtud. Aga kas teie ei tooks ette ka omad teod ja omad ettepanekud, mis teie tollide kohta tegite, ja kas teie ei tooks ette, missuguseid norme

teie tahtsite alandada, ja kui kaugele teie alandamisega tahtsite minna?

Härra Hünerson, mina ütlen Teile, et Teie tegudel on waja walgust ja pimedustki karta, sest Teie ei teinud mingit ettepanekut. (Wahelhüüe J. Hünerson'i, põl. poolt.) Mitte Teile, härra Hünerson, waid Teile parteikaaslasted, põllumehed, kes aitasid need ettepanekud läbi kukutada, mis meie tegime. (K. Einbund, põl.: Põllumehed on tollide wähendamise poolt, aga teie tollide kõrgendamise. J. Holberg, põl.: Teie ei tohi tolli tunnistada üldse.) Härra Einbund, ma teen teisel lugemisel sellekohase ettepaneku, et wõimaldada teile näidata, missuguse poolt teie hääletate. (A. Jürman, põl.: Seda meie teilt ei oodanud. Segased wahelhüüded põllumeeste ridadest. Juhataja L. Raudkepp kõlistab.) Tähendab, kui mina siin teen alandamise ettepaneku ja hääletan ise selle ettepaneku poolt ning põllumehed wastu, siis kirjutawad nad homme „Kajas“: „Meie olime odawate tollide ja sotsialistid kõrgete tollide poolt.“ (J. Holberg, põl.: Mis sotsialistid teie olete?) Just see, et härrad põllumehed tarwilikuks peawad ärewusse minna, kui kõneldakse nisujahu tollidest, ja et nad terwes kooris omad registrid lahti tõmbawad, siis tähendab see, et siiski meie tollipoliitika ei ole niisugune, kui nad ütlewad, sest kui meie kõrget tolli toetame, siis wõtke see kahe käega wastu. Aga nähtawasti näete teie, et see ikkagi teie wastu sihitud on, mis tehakse. Edasi, kui teie teete mingisuguse suurema alandusettepaneku, siis toetame teid alati. (A. Jürman, põl.: Teie olete omad põhimõtted ära unustanud, teie peate veel sotsialistlikku aabitsat lugema.) Lubage, härra Jürman, et ma oma põhimõtteid ise tean, ja Teile nõu ei waja.

Juhataja **L. Raudkepp**: Ma palun kõnelejat mitte segada ja kahekõnesid mitte pidada.

J. Piiskar (is.): Teilt meie igatahes oma põhimõtete kohta mingisuguseid juhtnõore saama ei tulnud. (K. Einbund, põl.: Miks teie kõrge tollipoliitika poolt olete?) Kui härra Einbund alles siis tuleb, kui

mina need küsimused mitmel korral ära olen seletanud, siis ei pea ma tarwilikuks temale veel kord neist asjust kõnelda. Teratollide kohta öeldakse põllumeeste ridadest, et põllumeestele on wähe kaitset antud. Siin tuletan ma härra Jürman'ile meelde seda, mida mitmed põllumajandusteadlased, nagu härra Hünerson ja teised on alatasa toonitanud, et Eesti ei ole wiljakaswatuse maa. Meie põllupind on wiljakaswatamiseks märksa halwem, kui näiteks Wenemaa wõi Ameerika ja sellepärast meie põllumajanduse tulewik ei ole mitte terawilja kaswatamises, waid karjakaswatamises ja karjasaaduste wäljasaatmises. Eks ole õigus, härra Hünerson? Juba aastakümneid on seda tõendatud. Ja kui meie nüüd asume sarnasel maapinnal, kus wiljakaswatamine ei saa olla soodsaks põllumajandusharuks, kus sellepärast põllumajandust tuleb juhtida karjakaswatuse suunas, ja selleks kõik rattad käima on pandud, siis arwan mina, et meie põllumehed peaks just eestkätt huwitatud olema odawast wiljast, millega nad wõiksid oma karja toita, ja selle läbi kallimaid aineid wälja töötada turule toimetamiseks. Ja nüüd tulewad needsamad härrad põllumehed, kes aastakümnete kestel on toonitanud, et Eesti ei ole wiljakaswatamise maa, ja tahawad kaswatada kõrgete tollide kaitset seda kõige õrnemat terawilja — nisu! Muidugi, kui kõrged tollid peale panete, siis wõite teie ehk ka apelsiine ja wiinamarju kaswatada, siis wõib ju triiphoones kõiki kaswatada, kas wõi riisi. On see siis otstarbekohane, on see meie põllukultuuri tulewik? Kas niiviisi teie põllumajandust arendategi, et kõrgete kaitsetollide abil tahate kallist leiba produtseerida. (J. Hünerson, põl.: Kõrge ja hutoll teeb seda.) Meie arwame, et meil siiski õigus on wäljamaalt toodud odawat leiba süüa, odawamat, kui seda põllumeestelt saame, kes ei oska oma majapidamist otstarbekohaselt juhtida. Sellest näeme, kuhu teie wälja sihtite: mitte tollide alandamise peale, waid selle peale, et tolle tõsta. Härra Jürman'il ei oleks midagi selle wastu, et nisuterade tolli tõsta, ja isegi Läänemaa wiltsal põllupinnal, mille kohta härra Tonkman alati kurdab, et Läänemaal kõige otstarbekohasem olla maid söödis pidada, tahetakse hakata nisu kaswatama. Kas siis see meie põllukultuuri

tõstab, kui tolle selleks kõrgendada, et Läänemaa küngastel wõidaks nisu kasvatada, ja meid kalli nisuga toitma hakata? Meie igatahes sarnast majanduspoliitikat kaasa teha ei saa ega taha. Meie arwame, et meie maa ei ole nisukaswatamise maa, sellepärast ei saa meie olla sarnaste kõrgete tollide poolt, ei nisuterade ega jahu pealt.

Teiste tollide juures üksikasjalikult ma peatada ei kawatse. Nendest küsimustest wõib kõnelda ja ettepanekuid teha, kui see seadus II lugemisel arutamisele tuleb. Mis aga just eriti nisu ja nisujahu tollidesse puutub, siis tekitas see komisjonis samasuguseid lahinguid nagu siin, seal sattusid põllumehed samuti ärewusse, nagu siin. Meie oleme aga selle poolt, et niihästi nisutera kui nisujahu toll mõlemad ära jääks. (J. Hünerson, põl.: Aga mis Puchk ütleb?) Mind ei huwita mitte põrmugi, mis Puchk ütleb ja arwan, et teie seisate palju lähemal Puchkidele, kui meie kunagi oleme seisnud. Kui rahaasjanduse komisjonis kõneldi jahutollidest, siis põllumehed ei teinud omalt poolt ettepanekut, et jahutoll alandada. Sellepärast on ülearune, tulla siia kõnetooli ja öelda, nagu oleks põllumehed need õiged tollid alandajad. (W a h e l h ü ü e.) Aga ettepanekuid ei teinud. Mina tegin ettepaneku, wõtta 13, aga teie oma oli wõtta 18. Teie olite huwitatud sellest, et jahutoll odaw oleks, nagu te ise ütlete, aga ettepanekuid selleks ei teinud. Kui teie niiviisi tollipoliitikat ajate, et teie Riigikogu kõnetoolil teistele sõnu suhu panete, mida keegi ei ole kunagi awaldanud, ise aga selleks sõrmegi ei liiguta, et oma seisukohtadega wälja tulla, siis pean ütleva — sarnast poliitikat wõiwad ajada ainult põllumehed, kes alati on püüdnud wäljaspoole näidata, nagu oleks nemad need, kes kehwa inimest kaitsewad, aga tegelikult alati wastupidi talitawad. Olen kindel, et kui meie nisutollide juurde jõuame, siis wiiakse kõrgemad, niihästi tera- kui ka jahutollid läbi mitte sotsialistide häältega, waid just põllumeeste häältega.

Juhataja L. Raudkepp: Sõna on faktiliseks märkuseks rkl. Martinson'il.

M. Martinson (põl.): Härra Piiskar tähendas oma kõnes, et tuleks nisujahu pealt toll ära kaotada, ja püüdis

kangesti selgeks teha, et nisuleib siis kuigi palju kallim ei tulla, kui rukkileib. (K. Wirma, sd.: See ei ole fakt, see on Teie arwamine.) Kuidas nii, härra Wirma, waadake stenogrammidest järele. Ma ei tea, wõib olla, et igauks saab omawiisi faktidest aru. (K. Wirma, sd.: Kas see on faktiline märkus.)

Juhataja L. Raudkepp: Rkl. Martinson, Teil on sõna faktiliseks märkuseks.

M. Martinson (põl.): Mina just praegu muretsesin omale andmed tarwitajate keskühisusest, ja sealt wastati minule, et kõige odawama nisujahu puudahind tuleb ilma tollita 600 marka, kõige kallim aga 660 marka, 50 penni puudast. Rukkid pakutawat aga praegu müüa 380—400 margaga puud terad. Pange sinna juurde weel jahwatamiskulud, kõige halwemal juhtumisel ei tõuse rukkijahu puudahind siiski üle 450 marga, selle hinnaga saate praegu igalpool osta. Nii tuleks nisujahu puud 200 marka rukkijahu puudast kallim, ja sedagi ilma tollita. Siis tähendab, härrad sotsialistid, et teie töölistele on 200 marka õige natukene. (Segased wahelhüüded ja müra pahemal pool.)

Juhataja L. Raudkepp: Sõna on wäljaspool järjekorda aruandjal.

Aruandja L. Johanson: Siin on suured waidlused selle üle tõusnud, missuguse ettepaneku tegi rkl. härra Piiskar komisjonis. Protokollis nr. 81, 17. oktoobrist on see järgmiselt protokolleeritud: „J. Piiskar paneb ette, arwesse wõttes praegust leiawilja kriisi, nisuterade tolliks wõtta 0,6 ja nisujahude tolliks 0,13.“ Protokollile on alla kirjutanud komisjoni juhataja A. Jürman, algkirjaga õige, protokollikirjutaja Beeren. Wahe selle wahel, mis härra Piiskar ette pani, on 7, sest kui teie 13-st 6 ära wõtate, siis jääb 7. Praegu on aga 0,11 ja 0,21 — wahe seega 10. Sellest näete, härra Jürman, et Teie olete eksinud. Mis puutub nisujahu hinnasse, siis oli nisujahu hind sel ajal, kui komisjonis see küsimus arutamisel oli, 453 marka, 87 penni puud, ja samal ajal tõusis rukkiahind ligi 400 margani. Kui aga härra Martinson nüüd ütleb, et rukkipuud on 360 marka, siis tema ei tunne praegust

rukkihinda. (M. Martinson, põl.: Härra Nihtig tarwitajate keskühisusest praegu ütles, et pakutakse 380—400 marka puud.) Teie ütlete 380—400, aga kas see on ühes siiaaewoga wõi kohapeal? Olete Teie ka weokulud juurde arwanud? Ei, seda ei ole Teie mitte teinud. Praegu on rukkiahind kohapeal üle 4 ja poolesaja marga, nii et need andmed, mida teie ette kandsite, ei wasta mitte tõeludele.

Juhataja **L. Raudkepp**: Sõna on faktiliseks märkuseks rkl. Jürman'il.

A. Jürman (põl.): Mina wõin järgmist tähendada: Mina ei ole mitte rääkinud, et härra Piiskar ei teinud ettepanekut, wõtta tolliks 0,13 nisujahu pealt ja 0,06 terade pealt. Mina pean aga tähendada, et kui komisjonis hääleteenamusega wastu wõeti jahutoll 0,21, ja kui siis tuli hääletamisele terade toll, ja härra Piiskar ette pani, wõtta terade tolliks 0,06, siis küsisin härra Piiskar'ilt, kas tema wastuwõetud jahutolli, 0,21 juures jääb weel enda poolt esitatud teradetolli 0,06 juurde, mis tähendaks wäga suurt kaitset weskitöösturitele, wastas härra Piiskar, et oma ettepaneku juurde jääb ja hääletas ka selle poolt.

P. Baranin (wn.): Господа народные депутаты. Законопроект о частичном понижении пошлины, после двухмесячного обсуждения в комиссии предстал наконец пред очи Государственного Собрания. В торговых кругах носились уже слухи, что ему так и не удастся увидеть света Божьяго Сегодняшний день однако должен рассеять эти слухи и доказать неверующим, что в Государственном Собрании ничто не остается под сукном. — Исключением может быть разве законопроект о культурной автономии национальных меньшинств. — Обсуждаемый законопроект доказывает нам, что предпринятое группой членов Государственного Собрания наступление в августе месяце сего года заканчивается отступлением министра финансов на заранее приготовленные позиции т. е. на „tolli-põhitariifide osalise muutmise seadus“ а не „täielik“ как можно было ожидать.

Помещенное в заглавии законопроекта слово „osalise“ приводит многих, в том числе и меня к разочарованию, а именно: ждали полной отмены пошлины, а получаем частичную. По этой причине настоящий

законопроект не может удовлетворить большинства населения, а в особенности рабочия массы. Главный недостаток его кроется в оставлении в силе довольно высокой пошлины на предметы первой необходимости, напр, муку, сахар, керосин и прочее. (E. Weberman, rhsw.: Suhkrutoll on alandatud selle seaduse järele) Мало значит, что „alandatud“ — пошлина, остающаяся в силе, довольно высока. (Tõõhoolekandeminister Chr. Kaarna: Härra Baranin, kuidas Teie oma walitsuses tõõtasite, kas andsite ainult raha wälja wõi wõtsite sisse ka?) Мне кажется, так вопрос ставить нельзя, у нас есть другие источники доходов.

Вполне понятно обложение пошлиной заграничных продуктов, конкурирующих с продуктами страны и таких, в которых особой надобности не ощущается. Но облагать высокой пошлиной продукты первой необходимости, это значит постепенно подрывать платежеспособность населения. Так, согласно законопроекту, остающаяся в силе пошлина на муку в размере 6 м. 88 п. с фунта, отразится прежде всего на рабочих массах, ибо лишает их возможности, употребления таких продуктов, которые не заменимы по питательности, как напр. сахар, и пищеварению, как напр. белый хлеб по сравнению с черным. Точно также пошлина на сахар 5 м. 57 п. с фунта остается очень высокой. Здесь приходится сказать, что система обложения пошлинами должна практиковаться как мера защиты собственных произведений от иностранной конкуренции, а не как форма обложения косвенными налогами. В данном случае нам не могут служить примером наши соседи, например, Латвия, иначе смотрящие на дело, может быть потому, что находятся в других условиях. Мы должны принимать во внимание, главным образом, платежеспособность населения и принципы справедливого распределения налогового бремени. Последние диктуют нам, что предметы первой необходимости должны быть совершенно свободны от пошлины.

Другое дело наша фабрично-заводская промышленность, находящаяся в первой стадии своего развития и потому требующая защиты. Здесь мы имеем дело с наличием собственного производства, плодами рук своих рабочих, нуждающихся в заработке, не могущих по техническим условиям выдержать заграничной конкуренции. Здесь мы должны оградить и промышленность и труд рабочих поднятием ввозной пошлины

на такие предметы, которые выделяются у нас в достаточном количестве и тем самым преградить доступ на наш рынок изделия заграничных станков, помятуя, что каждая марка, выданная за предметы иностранной промышленности, будет служить увеличением минуса в нашем торговом балансе.

В заключение позволю себе выразить пожелание, чтобы правительство между первым и вторым чтением законопроекта еще раз обсудило и взвесило возможность полной отмены ввозной пошлины на предметы первой необходимости.

Juhataja L. Raudkepp: Miltelt poolt on ettepanekud tehtud, koosolekut lõpetada. Ettepaneku kohta on sõna aruandjal.

Aruandja L. Johanson: Tollide küsimus on juba pikemat aega komisjonis olnud. Nagu näha, on kõnelejate nimel kirjalikult täna lõpule jõudmas, ja kui veel natukene kannatatakse, oleks võimalus seadust I lugemisel vastu võtta. Mina waidlen koosoleku lõpetamise vastu.

Juhataja L. Raudkepp: Panen ettepaneku — koosolekut lõpetada — hääletamisele. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 20 häält, vastu 17. (Hüüded: Palume sedelitega hääletamist!) Ettepanek on tehtud,

sedelitega hääletada. (Hääletatakse.) Kas tehakse ettepanekuid hääletelugemise kohta? (Hüüded: Juhatus.) Hääletamise tagajärjed on: poolt — 30 häält, vastu — 22, erapooletuid — 4, seega on ettepanek vastu võetud.

Enne koosoleku lõpetamist on sõna korra kohta rkl. Wirma'l.

K. Wirma (sd.): Silmas pidades, et Riigikogu juhatus poolt homse koosoleku päewakord välja on jagatud, siis aga teada ei olnud, kui kaugele tänase päewakorraga jõutakse, ja et neid küsimusi, mis täna pooleli ja puutumata jäävad, tarwilik oleks homsesse päewakorda üles võtta ja et Riigikogu teaks, et need homsesse päewakorda tulewad, teen mina ettepaneku, et kõik need punktid, mis täna pooleli jäid wõi üldse arutamisele ei tulnud, et need homsesse päewakorda tulewad. Missugusteks punktideks neid panna, wõib Riigikogu homme ise otsustada.

Juhataja L. Raudkepp: Panen härra Wirma ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek päewakorra kohta vastu võetud.

Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 1.55 min.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu abiesimees **L. Raudkepp.**

Sekretäär **T. Kalbus.**

